مدیریت شهری
فصلنامه علمی پژوهشی مدیریت شهری و روستایی
شماره ۶۲. بهار ۱۴۰۰
Urban managment
No.62 Spring 2021
۵۱ -۶۸
تاریخ دریافت مقاله: ۱۳۹۹/۹/۲۶ تاریخ پذیرش نهایی: ۱۳۹۹/۱۱/۲۹

تحلیل مدیریت ایمنی در روستاهای پیرامون کلانشهر تهران با استفاده از تکنیک دلفی و ارائه الگوی مطلوب روستای ایمن

سید حبیب راضی: دانشجوی دکتری جغرافیای انسانی، گروه جغرافیا، واحد رشت، دانشگاه آزاد اسلامی، رشت، ایران
تیمور آمار: دانشیار گروه جغرافیا، واحد رشت، دانشگاه آزاد اسلامی، رشت، ایران
نصرالله مولائی هشجین: استاد گروه جغرافیا، واحد رشت، دانشگاه آزاد اسلامی، رشت، ایران

چکیده
روستاها به‌عنوان یکی از بسترهای سکونتگاهی انسان و مخاطرات محیطی به‌عنوان پدیده طبیعی از مهمترین مباحث جغرافیا در حوزه برنامه‌ریزی فضایی می‌باشند. بنابراین با توجه به آرمان‌های نیل به توسعه پایدار، ارتقاء کیفیت زندگی، رفاه و توسعه اجتماعی و محیطی، لازم است که مخاطرات طبیعی و آسیب‌پذیری نسبت به آن در کانون مباحث توسعه و برنامه‌ریزی در ابعاد مختلف بخشی و فضایی و نیز در سطوح مختلف محلی تا ملی و بین‌المللی قرار بگیرد در همین راستا پژوهش حاضر به دنبال ارائه الگوی مطلوب ایمنی سکونتگاه‌های روستایی در شهرستان تهران می‌باشد. پژوهش حاضر از نظر روش‌شناسی توصیفی – تحلیلی و از نظر هدف کاربردی می‌باشد. جمع‌آوری داده‌ها و اطلاعات به‌صورت میدانی (پرسشنامه به روش دلفی) و اسنادی انجام شده است و در تحلیل‌ها به کمک نرم‌افزاری Arc GIS. Expert Choice 11. SPSS از تحلیل‌های آماری و فضایی استفاده شده است. نتایج تکنیک دلفی پژوهش نشان می‌دهد که در مدیریت ایمنی مراکز روستایی هیچ الگو و طرحی مؤثری وجود ندارد. این مراکز به لحاظ خدمات ایمنی و آتش‌نشانی به مراکز شهری وابسته هستند و درنتیجه نبود روش‌های پیشگیرانه از یک‌سو و امکانات تأسیسات و تجهیزات مناسب مقابله از سوی دیگر موجب آسیب‌پذیری بالای این مراکز در قبال مخاطرات می‌شود. همچنین تحلیل فضایی نشان می‌دهد که اکثریت روستاهای شهرستان تهران در نیمه جنوبی شهرستان و در قسمت پایین‌دست کلانشهر تهران در ارتفاعات کمتر از ۱۴۰۰ متر قرار گرفتند در حالی که از نظر مخاطرات محیطی (زلزله، سیل) بالاترین آسیب‌پذیری را دارند و قابل ذکر است که این مراکز از نظر خدمات آتش‌نشانی هم با مشکل جدی روبرو هستند با توجه به وجود کارگاه‌های صنعتی و انبارها، و مشاغلی که احتمال آتش‌سوزی بالای را دارند. تحلیل همبستگی پژوهش هم نشان می‌دهد که هرچقدر از تهران مراکز روستایی فاصله بیشتر دارند از نظر خدمات ایمنی محروم‌تر هستند. و همچنین هرچقدر مخاطرات محیطی روستا بالاتر است به همان میزان وابستگی شغلی و درآمدی آن روستا به تهران بیشتر می‌باشد.
در روستاهای شهرستان تهران ایمنی مدیریت یکپارچه روستا و شهر با اولویت دادن به مرحله پیشگیری و آمادگی با مشارکت نیروهای داوطلب روستایی می‌تواند الگوی مناسب در حوزه ایمنی باشد و روستاها را از نظر ایمنی به شرایط پایدار برساند.

واژگان کلیدی: مدیریت ایمنی، سکونتگاه‌های روستایی، مخاطرات، شهرستان تهران

Analysis of safety management in villages around the metropolis of Tehran using Delphi technique and presenting the desired model of safe village

Abstract

Villages as one of the human habitats and environmental hazards as a natural phenomenon are the most important issues in geography in the field of spatial planning. Therefore, considering the ideals of achieving sustainable development, improving the quality of life, welfare and social and environmental development, it is necessary that natural hazards and vulnerability to it in the focus of development and planning in various sectoral and spatial dimensions and at different local levels. In this regard, the present study seeks to provide a favorable model of safety of rural settlements in Tehran. The present study is descriptive-analytical in terms of methodology and applied in terms of purpose. Data collection and information was done in the field (Delphi questionnaire) and documents and in the analysis with the help of Arc GIS software. Expert Choice 11. SPSS statistical and spatial analysis was used. The results of Delphi technique show that there is no effective model in the safety management of rural centers. These centers are dependent on urban centers in terms of safety and fire services, and as a result, the lack of preventive methods on the one hand and the facilities of appropriate facilities and equipment on the other hand cause the high vulnerability of these centers to hazards. Also, spatial analysis shows that the majority of villages in Tehran in the southern half of the city and in the downstream part of Tehran metropolis were located at altitudes less than 1400 meters, while in terms of environmental hazards (earthquake, flood) have the highest vulnerability and noteworthy These centers also face serious problems in terms of fire services due to the existence of industrial units and warehouses, and jobs that have a high risk of fire. The correlation analysis of the research also shows that the farther away from Tehran the rural centers are, the more deprived they are in terms of security services. Also, the higher the environmental risks of the village, the greater the job and income dependence of the village on Tehran.
In the villages of Tehran, the safety of the integrated management of the village and the city by giving priority to the prevention and preparation phase with the participation of rural volunteer forces can be a suitable model in the field of safety and bring the villages to sustainable conditions in terms of safety.

Key Words: Safety Management, Rural Settlements, Hazards, Tehran

* نویسنده مسئول_amar@iaurasht.ac.ir

[Downloaded from ijurm.imo.org.ir on 2026-11-06]

مقدمه

جغرافیا علم بررسی روابط متقابل انسان و محیط است، همواره تأکید بر وجود و کشف روابط علی و معلولی بین دو واژه انسان و طبیعت دارد. طبیعت شرایطی را به‌عنوان بستر فعالیت بشر مهیا کرده و انسان نیز به‌عنوان یک عنصر با همه توان از این بستر استفاده نموده است (عبدالهی، ۱۳۹۱، ۱۲). اما از ضروریات اساسی زیست دستیابی به امنیت، ایمنی است. امنیت به‌طور عام واژه‌ای با ابعاد و شاخصه‌های ذهنی ویژه‌ای است که به آرامش درون و احساس رضایت و آسایش محیطی اشاره دارد (صالحی،۱۳۸۷، ۱۵). در واقع سخن در این است که هر آنچه امن تصور می‌شود باید بتواند آرامش و فراغت ذهن را فراهم کند. یعنی پدیدآور این احساس در انسان باشد که او را به سوی رهایی از بیم و هراس رهنمون کند (بمانیان،۱۳۸۸، ۲۱). ایمنی یکی از الزامات کیفیت زندگی محسوب می‌شود. شاید بتوان یکی از دلایل شیوه اجتماعی زیست انسان‌ها و تمرکز آن‌ها در نقاط سکونتگاهی را دستیابی به ایمنی و امنیت دانست. اما حدود ۲۵ درصد از جمعیت دنیا در نواحی مخاطره مصیبت‌های طبیعی زندگی می‌کنند و آسیب‌پذیرترین مردم فقیرترین آنهاست. مردمی که ناچارند در قرارگاه‌های ناامن اعم از آلونک‌های شهری و محیط روستایی فوق‌العاده مستقر شوند. از دلایل این امر در روستاها، این است که ساختمان‌های بسیاری بر دامنه‌های پرشیب و یا زمین‌های سیل گیر بنا گردیده‌اند و در معرض بادهای شدید و زمین لغزه قرار دارند زیرا با مصالح نامناسب و بدون مهارت مهندسی و رعایت قوانین امنیت ساختمان‌سازی ساخته شده‌اند. در نواحی روستایی بسیار پرجمعیت، فقرا با اقتصاد حاشیه‌ای (نامناسب) مواجه بوده وتوان آن‌ها برای مهار زندگی رو به کاهش است. (اسمیت، کیت، ۱۳۸۲، ۱۲) نکته حائز اهمیت دیگر این است که مخاطرات انسانی ممکن است در سطح محلی مشاهده شود و یا دامنه کوچک‌تری در سطح نقطه‌ای داشته باشد، مهم این است که ممکن است بعضی مخاطرات فراتر از سطح محلی، یعنی در سطح ملی یا منطقه‌ای تأثیرگذار باشد (همان منبع). علیرغم این موضوع بررسی موقعیت نواحی روستایی در سطح جهانی مبین وجود مسائل و مشکلات متعددی در زمینه تأمین ایمنی و در این نواحی می‌باشد. به‌طوری که هرساله در نقاط مختلف روستایی کشور حوادث و حریق‌های بسیاری اتفاق می‌افتد که باعث وارد آمدن آسیب به افراد، خسارات به اموال و برهم خوردن تعادل اکولوژیکی و مشکلات و زیست‌محیطی و غیره می‌شود. به‌طوری که کشور ایران از جمله ۱۰ کشور جهان از نظر بلاخیزی بوده و از نظر تنوع حوادث در زمره ۵ کشور اول دنیا قرار دارد. هنوز پایداری و کاهش آسیب‌پذیری در نقاط روستایی رویه‌ای منطقی را شاهد نبوده و تمرکز اصلی ایجاد ایمنی و پایداری سکونتگاه‌ها، در نقاط شهری می‌باشد. این موارد به همراه عدم تجهیزات و ایستگاه‌های آتش‌نشانی در نقاط روستایی آسیب‌پذیری این سکونتگاه‌ها را به شدت بالا برده است. استان تهران با توجه به قرارگیری خود در دامنه جنوبی البرز جنوبی با مخاطرات طبیعی و انسانی زیادی مواجه می‌باشد. به‌طوری که استان در حوزه طبیعی مخاطراتی چون زلزله، سیل، نشست و فرسایش و غیر... و در حوزه انسانی مخاطراتی مانند آتش‌سوزی، حاشیه‌نشینی و فقر و غیره را شامل می‌شود. در این بین روستاهای شهرستان استان تهران به دلیل وجود ساخت سازهای ناپایدار، فعالیت‌های صنعتی و تراکم بالای ساختمانی و جمعیتی، کمبود امکانات و تجهیزات ایمنی در نواحی روستایی با بحران‌ها و مخاطرات مواجه هستند در همین راستا پژوهش به دنبال بررسی مخاطرات در نواحی روستایی و ارائه راهبرد ایمنی برای سکونتگاه‌های روستایی می‌باشد. در همین راستا به دنبال پاسخ به سؤالات زیر می‌باشد که مهمترین مخاطرات روستاهای شهرستان تهران کدامند؟ آیا الگوی راهبردی ایمنی برای سکونتگاه‌های روستایی وجود دارد؟

پیشینه داخلی پژوهش

زیارتی و همکاران (۱۳۹۲) در مقاله‌ای با عنوان مکانیابی ایستگاه‌های آتش‌نشانی و خدمات ایمنی روستایی با استفاده از تحلیل شبکه و AHP (مطالعه موردی:شهرستان شیروان چرداول) مطرح می‌کند که آتش و حوادث طبیعی و انسان‌ساخت جزء جدایی‌ناپذیر سکونتگاه‌ها است و در این میان خدمات ایمنی و آتش‌نشانی در محیط‌های روستایی به دلیل قرار گرفتن روستاها در مجاورت زمین‌های زراعی، جنگل‌ها و مراتع که دارای پتانسیل آتش‌سوزی بالایی هستند، دارای اهمیت ویژه‌ای است. در این میان محل استقرار ایستگاه‌های آتش‌نشانی فاکتور مهمی در توانایی آن‌ها برای حفاظت در مقابل حریق است. در سال‌های اخیر گسترش خدمات ایمنی و آتش‌نشانی در دستور کار استانداری‌ها قرار گرفته است و در این میان یکی از دل‌مشغولی‌های

مدیریت شهری
فصلنامه علمی پژوهشی
مدیریت شهری و روستایی
شماره ۶۲ . بهار ۱۴۰۰
Urban managment
No.62 Spring 2021

[Downloaded from ijurm.imo.org.ir on 2026-11-06]

مهـم، مکان‌یابـی ایسـتگاه‌های آتش‌نشـانی بـرای ارائـه خدمـات موردنیـاز در حداقـل زمـان ممکـن می‌باشـد. مطالعـه حاضـر نیـز باهـدف ارزیابـی جمعیـت و تعـداد روسـتاهای تحـت پوشـش خدمـات یـاد شـده و مکان‌یابـی ایسـتگاه‌های جدیـد بـرای پوشـش کامـل روسـتای شهرسـتان شـیروان و چـرداول بـه اجـرا درآمـد. بـرای ایـن منظـور از تکنیک‌هـای ترکیبـی AHP و تحلیـل شـبکه و همپوشـانی لایه‌هـا در محیـط ArcGIS استفاده شـد. جامعـه آمـاری مطالعـه حاضـر دهیـاران و افـراد مطلـع (در روسـتاهای فاقـد دهیـاری) در ۱۹۸ روسـتای شهرسـتان شـیروان و چـرداول بـود کـه بـه صـورت تمام‌شـماری اطلاعـات توسـط پرسشـنامه گـردآوری شـد. همچنیـن اطلاعـات و نقشـه‌های موردنیـاز از دسـتگاه‌های اجرایـی مربـوط گـردآوری و بـه روزرسـانی شـد. نتایـج تحقیـق نشـان می‌دهـد ۴ ایسـتگاه آتش‌نشـانی شـهری و یـک ایسـتگاه آتش‌نشـانی روسـتایی در منطقـه مـورد مطالعـه وجـود دارد کـه در چارچـوب زمـان واکنـش ۶ دقیقـه تنهـا ۱۹ درصـد روسـتاهای شهرسـتان را می‌تواننـد تحـت پوشـش قـرار دهنـد. همچنیـن براسـاس نتایـج همپوشـانی لایه‌هـا و ارزیابـی مجـدد تحلیـل شـبکه، ۲۱ ایسـتگاه آتش‌نشـانی جدیـد بـه همـراه روسـتاهای تحـت پوشـش شناسـایی شـد و براسـاس جمعیـت و تعـداد روسـتاهای تحـت پوشـش هـر ایسـتگاه، ایسـتگاه‌های پیشـنهادی اولویت‌بنـدی شـدند.

فریحـی (۱۳۹۱) در پایان‌نامـه کارشناسـی ارشـد خـود بـا عنـوان تحلیلـی بـر چالش‌هـای مدیریـت روسـتایی و نقـش آن در عـدم توسـعه‌یافتگی روسـتاها. مطالعـه مـوردی: دهسـتان لیشـتر بیـان می‌کنـد کـه مدیریـت در مناطـق روسـتایی کشـور از گذشـته تاکنـون بـا بحـران جـدی روبـه‌رو بـوده اسـت. در دهه‌هـای اخیـر بـه دلیـل فروپاشـی نظـام سـنتی مدیریـت در ایـن مناطـق و جایگزینـی شـیوه‌های دموکراتیـک، ایـن نظـام بـه شـدت آسـیب‌پذیرتر و نوعـی بی‌هنجـاری بـر نظـام مدیریـت روسـتایی کشـور حاکـم شـد. دهسـتان لیشـتر هـم از ایـن موضـوع مسـتثنی نیسـت و مدیریـت کنونـی ایـن دهسـتان مشـکلاتی را بـه وجـود آورده اسـت. بـا توجـه بـه اینکـه بـا شناسـایی چالش‌هـای مدیریـت روسـتایی دسـتیابی بـه توسـعه پایـدار تسـهیل می‌شـود. هـدف ایـن تحقیـق پاسـخ دادن بـه ایـن سـؤالات می‌باشـد کـه: آیـا مدیریـت فعلـی قـادر بـه حل‌وفصـل مشـکلات کنونـی جامعـه روسـتایی می‌باشـد؟ آیـا نخبـگان و زارعـان پیشـرو تمایلـی بـه عضویـت و یـا مشـارکت در مدیریـت روسـتایی دارنـد؟ جامعـه آمـاری مـورد مطالعـه در ایـن تحقیـق تمـام اعضـای روسـتاهای دارای شـورای دهسـتان لیشـتر می‌باشـند. بـرای تعییـن حجـم نمونـه از روش کوکـران اسـتفاده شـد. از کل جامعـه آمـاری ۱۵۸۲ خانـوار (سرشـماری سـال ۱۳۸۵)، تعـداد ۲۶۸ خانـوار به‌عنـوان نمونـه انتخـاب گردیـد. نـوع تحقیـق کاربـردی و روش تحقیـق توصیفـی- تحلیلـی می‌باشـد. روش گـردآوری اطلاعـات اسـنادی، کتابخانـه‌ای و میدانـی می‌باشـد و روش تجزیـه تحلیـل اطلاعـات هـم بـا اسـتفاده از آمـار توصیفـی (میانگیـن و انحـراف معیـار) و آمـار اسـتنباطی (آزمـون همبسـتگی پیرسـون، آزمـون t تـک نمونـه‌ای و آزمـون رتبـه‌ای فریدمـن) اسـت. نتایـج حاصـل از تحقیـق نشـان می‌دهـد: عـدم پشـتیبانی مالـی و اداری و عـدم تمایـل نخبـگان بـه عضویـت در شـوراها عامـل مهمـی در ضعـف و ناکارآمـدی مدیریـت روسـتایی می‌باشـند. در پایـان بـا توجـه بـه نتایـج بدسـت آمـده پیشـنهادهای ماننـد: تشـویق نخبـگان بـرای عضویـت در شـوراها و دهیاری‌هـا و ایجـاد بسـترهای لازم جهـت ایجـاد رغبـت در آن‌هـا بـرای عضویـت، گسـترش اختیـارات شـوراهای اسـلامی و دهیاری‌هـا می‌توانـد افزایـش مشـارکت روسـتائیان را بـه همـراه داشـته باشـد. و ... ارائـه می‌شـود.

عزیزدوسـت (۱۳۹۱) در پایان‌نامـه کارشناسـی ارشـد خـود بـا عنـوان ارائـه مکانهـای بهینـه آتش‌نشـانی و خدمـات ایمنـی در سـکونتگاه‌های روسـتایی (محـدوده مـورد مطالعـه: روسـتاهای شهرسـتان بـوکان) بیـان کـرد کـه عـدم توجـه بـه مباحـث ایمنـی در برنامه‌هـای روسـتایی، در بـروز و افزایـش خسـارت‌های ناشـی از وقـوع سـوانح و آتش‌سـوزی مؤثـر بـوده اسـت. در مبحـث ایمنـی و امـداد و نجـات در سـطح روسـتاها، مشـکلاتی همچـون عـدم وجـود امکانـات و تجهیـزات امـدادی در روسـتاها، عـدم دسترسـی سـریع نیروهـای امـدادی بـه روسـتاها وجـود دارد. بـا توجـه بـه مقـرون بـه صرفـه نبـودن اسـتقرار مراکـز آتش‌نشـانی و خدمـات ایمنـی در تمامـی روسـتاها، احـداث و مکانیابـی صحیـح ایـن پایگاه‌هـا می‌توانـد باعـث افزایـش کارایـی و ضریـب ایمنـی روسـتاها شـود. در ایـن پژوهـش در سـطح روسـتاهای شهرسـتان بـوکان باهـدف تعییـن روسـتاهای مناسـب بـرای ارائـه خدمـات ایمنـی و آتش‌نشـانی در سـطح شهرسـتان و تعییـن مـکان مناسـب در بافـت روسـتا بـرای ایـن پایگاه‌هـای بـا اسـتفاده از روش‌هـای اسـنادی و میدانـی تحلیلـی توصیفـی و روش‌هـای کمـی مـورد بررسـی قـرار گرفتـه اسـت. ابتـدا بـه کمـک مـدل ANP و بـا اسـتفاده از معیارهـای همچـون جمعیـت روسـتا، جمعیـت تحـت پوشـش روسـتاهای نمونـه، پوشـش حداکثـر روسـتاهای دارای حـوادث و حریـق، مرکزیـت سیاسـی، کارکـرد (عملکـرد) روسـتا، راه روسـتایی، پوشـش اراضـی کشـاورزی و باغـات، فاصلـه از مراکـز شـهری روسـتاهای مناسـب انتخـاب می‌گـردد.

مدیریت شهری
فصلنامه علمی پژوهشی
مدیریت شهری و روستایی
شماره ۶۲. بهار ۱۴۰۰
Urban managment
No.62 Spring 2021

[Downloaded from ijurm.imo.org.ir on 2026-11-06]

سپس از بین روستاهای انتخاب شده روستای دارای بالاترین امتیاز، به صورت نمونه و با استفاده از روش تلفیقی AHP و فازی با تکیه بر معیارهای همچون نوع کاربری، فاصله از مراکز آموزشی، فاصله از ساختمان دهیاری، فاصله از معابر اصلی و فاصله از منبع آب روستا برای مکانیابی پایگاه آتش‌نشانی در بافت روستا انتخاب گردید. درنهایت، با توجه به عوامل مختلف بیرونی و درونی روستاها، روستاهای منتخب و مکان بهینه استقرار پایگاه‌های آتش‌نشانی روستایی در سطح شهرستان بوکان و در درون بافت روستایی شناسایی شده و با وضع موجود ارائه این خدمات در سطح شهرستان مقایسه می‌گردد.

پیشینه و تجارب خارجی

مفهوم جامعه ایمن به‌طور رسمی در اولین کنفرانس جهانی پیشگیری از حوادث و آسیب‌ها در سپتامبر ۱۹۸۹ در استکهلم سوئد مطرح شد. در این کنفرانس بیانیه‌ای برای جامعه ایمن به دست آمد مبنی بر اینکه «تمام افراد بشر باید از ایمنی و سلامتی یکسانی برخوردار باشند» این بیانیه با استراتژی «سلامتی برای همه» سرلوحه برنامه‌ها در پیشگیری از حوادث و کنترل آسیب‌ها قرار گرفت. بر این اساس تعریف طرح جامعه ایمن به شرح زیر است: پیشگیری از حوادث مبتنی است بر ایجاد یک جامعه ایمن که تحت عنوان همین نام مطرح است. مدل جامعه ایمن متکی به همکاری‌های بین بخشی، مشارکت مردمی و دخالت مسئولین محلی است.

استفاده از تجارب سایر کشورها خصوصاً کشورهای باسابقه در کنترل و مدیریت بحران‌های طبیعی می‌تواند راه‌گشای مناسبی در جهت اصلاح وضعیت مدیریت بحران در کشور باشد.

در این زمینه تجارب دو دسته از کشورها بررسی شده است. دسته اول مربوط به تجارب کشورهای پیشرفته و دسته دوم مربوط به کشورهای در حال توسعه می‌باشد. در دسته اول سه کشور ژاپن، کره و آمریکا قرار دارد.

ژاپن به‌عنوان یکی از سانحه‌خیزترین کشورهای جهان و کشوری که بیش از یک قرن است که مدیریت سوانح طبیعی در آن قانونمند گشته، مسلماً یکی از پیشگامان مدیریت بحران‌های طبیعی در جهان به شمار می‌رود.

در هر سه کشور سازمان مستقلی مسؤولیت مدیریت سوانح طبیعی را به عهده دارد که این سازمان‌ها در ژاپن در سال ۱۹۷۴ و در آمریکا در ۱۹۷۹ تأسیس شده و هر یک دارای سوابق و تجربیاتی طولانی می‌باشند.

در دسته دوم سه کشور پاکستان، نپال و سریلانکا انتخاب شدند. دلیل انتخاب این سه کشور در دسته دوم علاوه بر وجود نقاط مشترک آن‌ها تفاوت‌های بارزی بود که از نظر سوانح طبیعی در این سه کشور وجود داشت.

به این ترتیب که در پاکستان مساله سیل، در نپال مسئله زلزله و در سریلانکا مسئله زمین‌لغزش، مهمترین مسائل مربوط به سوانح طبیعی را تشکیل می‌دهد.

روش تحقیق

روش تحقیق و مراحل آن

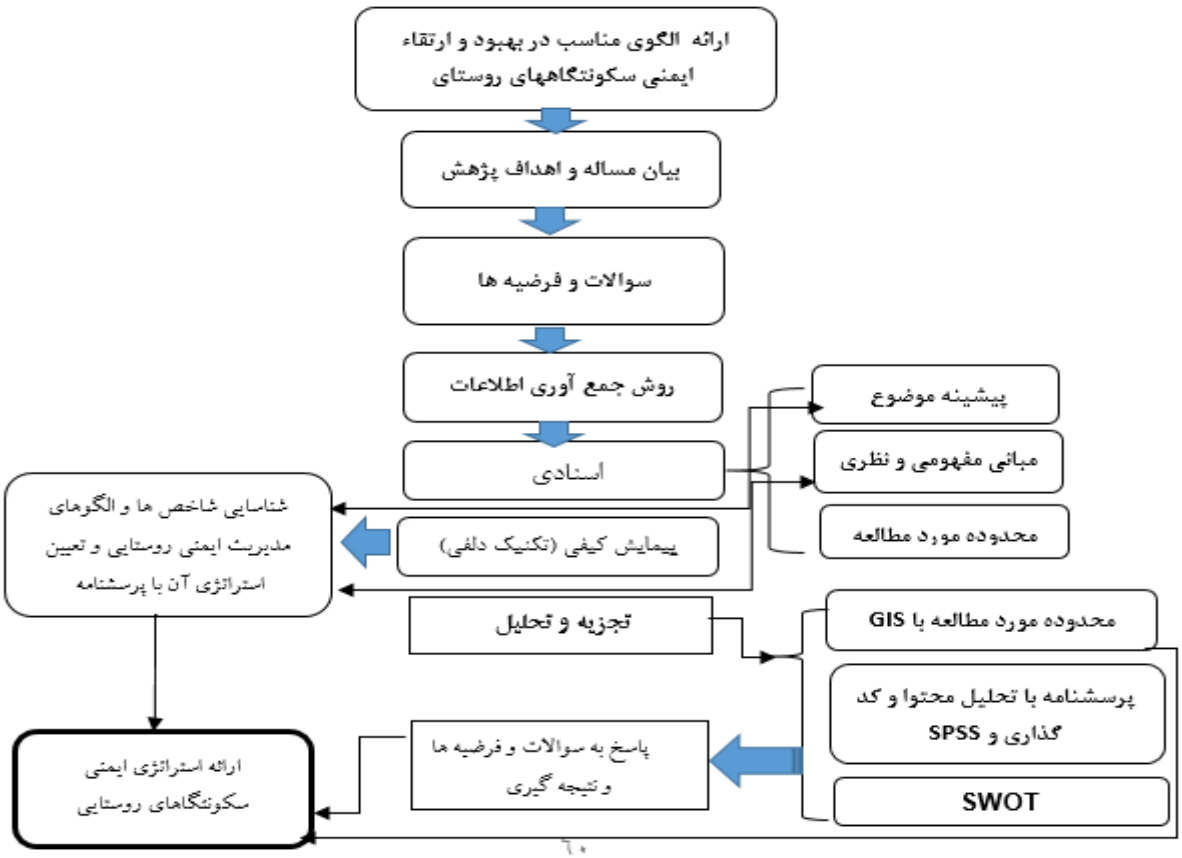
پژوهش حاضر به لحاظ هدف کاربردی، از نظر ماهیت توصیفی – تحلیلی می‌باشد. و ماهیت آن از نوع کیفی است به همین منظور برای جمع‌آوری اطلاعات و داده‌های پژوهش از روش‌های ترکیبی استفاده می‌شود. پژوهش حاضر به منظور رسیدن به هدف چند مراحل را لازم هست که طی کند و این مراحل روش‌های خاص خود لازم است طی کند. بنابراین روش جمع‌آوری ترکیبی از روش‌های اسنادی، میدانی است.

بخش اعظم پژوهش حاضر را مبانی مفهومی و شاخص سازی آن، مخاطرات موجود در روستاهای پیرامون کلانشهر تهران تشکیل می‌دهد که این داده‌ها به شکل منابع اسنادی در قالب کتاب‌ها، طرح‌ها، پایگاه‌های داده و اطلاعات و مقالات جمع‌آوری می‌شود. در ادامه با توجه به هدف اصلی پژوهش از تکنیک دلفی در قالب پرسشنامه استفاده می‌شود تا نقاط قوت و ضعف مدیریت ایمنی در سکونتگاه‌های روستایی شهرستان تهران مشخص شود و راهبردهای لازم برای ارائه یک الگوی مناسب در بهبود و ارتقاء ایمنی سکونتگاه‌های روستایی شهرستان تهران ارائه شود. جامعه آماری پژوهش دو دسته تقسیم می‌شود که در یک دسته کارشناسان و متخصصین حوزه ایمنی و برنامه‌ریزی روستایی بودند که به صورت هدفمند و به روش اشباعی انتخاب شدند که در این بخش از نیروهای متخصص ۴ سازمان بهره گرفته شده است. بودند انتخاب روستاها به‌صورت خوشه‌ای چندمرحله‌ای براساس تعداد آن‌ها در دهستان بوده که به‌طوری که از میان ۵۵ روستا دائمی شهرستان تهران ۴۸ روستا روستاهای دائمی را انتخاب شده‌اند. جهت تعیین جامعه نمونه خود در مطالعات این پژوهش روستاها با شرایط برابر فرض شده‌اند و قرار بر پرسش از یک مدیر محلی اعم از شورا، دهیار، بخشدار بوده است.

مدیریت شهری
فصلنامه علمی پژوهشی
مدیریت شهری و روستایی
شماره ۶۲ . بهار ۱۴۰۰
Urban managment
No.62 Spring 2021

[Downloaded from ijurm.imo.org.ir on 2026-11-06]

شکل شماره ۱- فرایند انجام پژوهش

مدیریت شهری
فصلنامه علمی پژوهشی
مدیریت شهری و روستایی
شماره ۶۲ . بهار ۱۴۰۰
Urban managment
No.62 Spring 2021

برمبنـای فرمـول اسـتاندارد (کوکـران)[1] و بـا توجـه بـه تعـداد روسـتاهای اطـراف روسـتاهای شهرسـتان تهـران حجـم جامعـه نمونـه تعییـن گردیـده کـه بـر ایـن اسـاس تعـداد ۴۸ پرسشـنامه می‌بایسـت از سـوی مدیـران و مسـؤولین محلـی تکمیـل گـردد.

محدوده مورد مطالعه

پژوهـش حاضـر در محـدوده روسـتاهای شهرسـتان تهـران میباشـد کـه براسـاس سرشـماری سـال ۱۳۹۰ ۸۸ روسـتا در شهرسـتان تهـران قـرار گرفته کـه از بین ۸۸ روسـتا ۶۶ روسـتا جـز روسـتا دارای سـکنه می‌باشـد کـه در بیـن ۶۷ روسـتا ۵۵ تـا از روسـتا جـز روسـتاهای دائمـی محسـوب می‌شـوند و براسـاس آمـار ۹۰ جمعیتـی بالـغ بـر ۴۸۳۷۴ نفـر می‌باشـد.

جدول شماره ۲: حجم نمونه پرسشنامه انتخابی در پژوهش حاضر

پرسشنامه مسئولین محلی	شورا	۲۴	۵۱,۶۱
	دهیار	۱۸	۳۸,۷۱
	بخشداری	۴	۹,۶۸
	جمع	۴۸	۱۰۰,۰۰
پرسشنامه متخصصین و مسئولین	سازمان شهرداری	۱۱	۳۶,۶۷
	فرمانداری‌ها	۸	۲۶,۶۷
	وزارت کشور	۵	۱۶,۶۷
	متخصصین	۶	۲۰,۰۰
	جمع	۳۰	۱۰۰,۰۰

$$n = \frac{\frac{t2\,pq}{d\,2}}{1+\frac{1}{n}\left(\frac{t2\,pq}{d\,2}-1\right)}$$ (حافظ نیا:۱۳۸۲)

1-

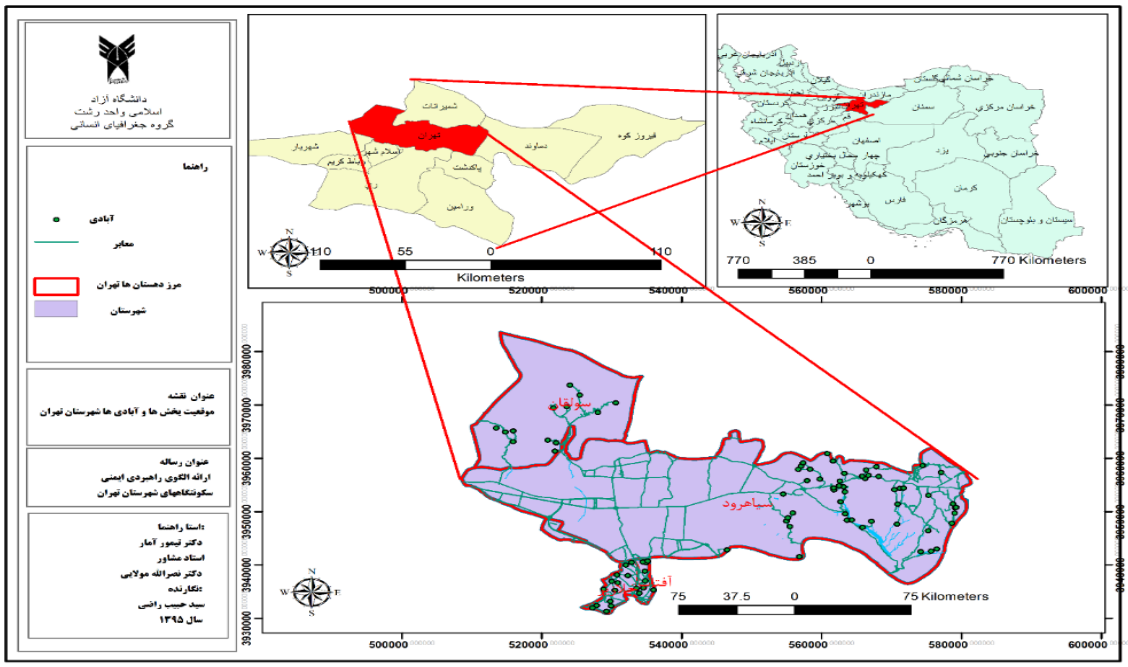
[Downloaded from ijurm.imo.org.ir on 2026-11-06]

جدول شماره ۳: روستاهای شهرستان تهران براساس جمعیت و سکونت

نام روستا	بخش	دهستان	جمعیت	نام روستا	بخش	دهستان	جمعیت
امامزاده عقیل	سولقان	کن	*	کاچیلو	سیاهرود	مرکزی	*
رندان	سولقان	کن	۵۵,۰۰	هاجراباد	سیاهرود	مرکزی	۹۲
طالون	سولقان	کن	۴۶	همه سین	سیاهرود	مرکزی	۳۳۰
کشارسفلی	سولقان	کن	۷۲	قره چشمه	سیاهرود	مرکزی	NULL
امامزاده داود	سولقان	کن	۹۵	سایت نیروی هوائی	سیاهرود	مرکزی	NULL
کیگاه	سولقان	کن	۱۸۶	مجتمع نظامی قدس	سیاهرود	مرکزی	*
کشارعلیا	سولقان	کن	۲۳۳	سعیدآباد	سیاهرود	مرکزی	۲۶۹۱
هریاس	سولقان	کن	NULL	طلادر	سیاهرود	مرکزی	*
سنگان	سولقان	کن	۱۸۵	مزرعه پنج تن ال عبا	سیاهرود	مرکزی	*
جیحون وردیج	سولقان	کن	NULL	کافه هزاردره	سیاهرود	مرکزی	NULL
جیحون کندر	سولقان	کن	NULL	شرکت توسعه راه‌های ایران	سیاهرود	مرکزی	NULL
واریش	سولقان	کن	۸۳	محل تخلیه زباله شهرداری	سیاهرود	مرکزی	NULL
وردیج	سولقان	کن	۲۲۰	گردشگاه جنگلی تلو	سیاهرود	مرکزی	*
پلنگاواز	سیاهرود	مرکزی	NULL	معدن سنگ چینی	سیاهرود	مرکزی	NULL
تماشا	سیاهرود	مرکزی	*	مسگراباد	سیاهرود	مرکزی	۱۵۰۵
دربندک	سیاهرود	مرکزی	NULL	تلوبالا	سیاهرود	مرکزی	۸
زردستان	سیاهرود	مرکزی	۱۱	تلوپائین	سیاهرود	مرکزی	۵
سیاه سنگ قدیم	سیاهرود	مرکزی	NULL	کارگاه اسفالت حسن فرشادی	سیاهرود	مرکزی	NULL
شوراب	سیاهرود	مرکزی	NULL	میدان تیرتلو	سیاهرود	مرکزی	NULL
طاهرآباد	سیاهرود	مرکزی	۵۳	اردوگاه آموزشی شهیدمحراب	سیاهرود	مرکزی	NULL
کردنبرد	سیاهرود	مرکزی	۳۱	سرخه حصار	سیاهرود	مرکزی	۳۰۴
گل خندان جدید	سیاهرود	مرکزی	۸۰	شهرک رسالت	آفتاب	آفتاب	۴۹۲۶
گل خندان قدیم	سیاهرود	مرکزی	۷۹	جعفرابادباقراف	آفتاب	آفتاب	۲۵۸
کرشت	سیاهرود	مرکزی	۳۵۶	آفتاب سعیدآباد آهنچی	آفتاب	آفتاب	۵۵
اصطلک پایین	سیاهرود	مرکزی	۳۴	نعمت ابادغار	آفتاب	آفتاب	۶۲
اصطلک دانشور	سیاهرود	مرکزی	*	رشیدآباد	آفتاب	آفتاب	۳۰
باغک	سیاهرود	مرکزی	*	حسن ابادباقراف	آفتاب	آفتاب	۲۸۴
کمرد	سیاهرود	مرکزی	۲۷۰	قلعه نوحاجی موسی	آفتاب	آفتاب	۴۸۷
واصفجان	سیاهرود	مرکزی	۲۳	صالح ابادصیداباد	آفتاب	آفتاب	۱۲۳۰
درازمینک	سیاهرود	مرکزی	NULL	کریم‌آباد	آفتاب	آفتاب	۲۶
گلدره	سیاهرود	مرکزی	۳۷	خلازیر	خلازیر	آفتاب	۱۳۴۲
منطقه صنعتی کمرد	سیاهرود	مرکزی	۲۳۰	جعفرابادجنگل	خلازیر	آفتاب	۲۴۰
سیاه سنگ جدید	سیاهرود	مرکزی	۴۶۹	مراداباد	خلازیر	آفتاب	۲۴
باغ کمش	سیاهرود	مرکزی	۹۳۰	ولی‌آباد	خلازیر	آفتاب	۱۴
خسروآباد	سیاهرود	مرکزی	۳۵۶	پلایین	خلازیر	آفتاب	۱۲۶
تختچنار	سیاهرود	مرکزی	*	عباس ابادرستم آباد	خلازیر	آفتاب	۷
خجیر	سیاهرود	مرکزی	۱۶۳	مرتضی گرد	خلازیر	آفتاب	۳۹۷۳
مزرعه دره اناری	سیاهرود	مرکزی	NULL	جهان‌آباد	خلازیر	آفتاب	۱۰۰
سنجریان	سیاهرود	مرکزی	۴۳	دینارآباد	خلازیر	آفتاب	۵۲
شیلات ماهی سرا	سیاهرود	مرکزی	NULL	رحیم‌آباد	خلازیر	آفتاب	۲۴
اشترگردن	سیاهرود	مرکزی	NULL	شکرآباد	خلازیر	آفتاب	۱۶۱
شمس‌آباد	سیاهرود	مرکزی	*	کاشانک	خلازیر	آفتاب	۲۱۵
ترقیان بالا	سیاهرود	مرکزی	۱۰۶	مرجان آباد	خلازیر	آفتاب	۱۲۱

مدیریت شهری
فصلنامه علمی پژوهشی
مدیریت شهری و روستایی
شماره ۶۲ . بهار ۱۴۰۰
Urban managment
No.62 Spring 2021

[Downloaded from ijurm.imo.org.ir on 2026-11-06]

شهرستان تهران یکی از شهرستان‌های استان تهران است. این شهرستان در مرکز استان تهران قرار دارد. از شمال به شهرستان شمیرانات و استان البرز از مشرق به شهرستان پردیس، از جنوب به شهرستان‌های پاکدشت و ورامین و ری و اسلامشهر و از مغرب به شهرستان‌های قدس، شهریار و استان البرز محدود می‌شود. مرکز آن شهر تهران است این شهرستان شامل سه بخش و ۴ دهستان می‌باشد که بخش‌های مرکزی، کن و آفتاب و دهستان‌های خلازیر، آفتاب، سولفان، سیاهرود می‌باشد این شهرستان از نظر نقاط شهری فقط شهر تهران را به خود اختصاص داده و از نظر نقاط روستایی شامل ۸۸ وستا می‌باشد که از این بین تنها ۵۵ روستا به‌صورت دائمی سکونت دارد. که نقشه شماره ۳-۱ موقعیت سیاسی و نسبی شهرستان تهران در منطقه و کشور نشان می‌دهد.

تجزیه‌وتحلیل یافته‌ها

حدود ۲۵ درصد جمعیت دنیا در نواحی مخاطره‌آمیز بلایای طبیعی زندگی می‌کنند. اما آسیب‌پذیرترین مردم فقیرترین آنهاست. در کشور ما براساس آمار ۱۳۹۰ نیز سکونت ۲۸/۷ درصد از جمعیت (۲۱۴۴۶۷۸۳ نفر) با نرخ رشد ۰/۳۸ درصد در روستاها، ضرورت توجه و اهتمام بیشتر به نظام سکونت‌گزینی و جمعیت‌پذیری روستایی را ضروری ساخته است. (مرکز آمار ایران،سرشماری ۱۳۸۵ کشور). به منظور نگهداشت و تثبیت جمعیت در روستاها، ایجاد نهادهای پشتیبان زراعی و دامی، اشتغال و ارائه خدمات ایمنی برای جمعیت روستایی لازم است تا توسعه و عمران روستایی در یک چارچوب نظام‌مند و در قالب برنامه پیش اندیشیده صورت گیرد. در همین راستا کلانشهر تهران به همراه روستاهای پیرامونی با توجه به موقعیت قرارگیری از مخاطرات طبیعی و انسانی روبرو می‌باشند که از مهمترین آن‌ها می‌توان به سیل، زلزله، آتش‌سوزی و... اشاره کرد که سالانه خسارت‌های زیادی وارد می‌کند بنابراین ایجاد ساختار مناسب مدیریت ایمنی در شهرستان تهران در جهت ارتقاء کیفیت زندگی ضروری است. با توجه به این براساس قوانین ایمنی و شهرداری‌ها کشور، شهرداری‌ها از نظر قانونی به محدوده خارج از شهر امکان ارائه خدمات ندارند لذا ارائه خدمات ایمنی و مدیریت بحران در محدوده شهرستان تهران با مشکلات زیادی روبرو می‌باشد که در این فصل بررسی‌ها انجام شده از طریق مطالعات اسنادی و میدانی تجزیه‌وتحلیل می‌شود تا به فرضیه‌های پژوهش حاضر پاسخ داده شود.

تشکیلات اداری – مالی سازمان‌های متولی توسعه روستایی در کشور در شرایط حاضر دارای مشکلات قابل‌توجهی است و این مشکلات باعث گردیده که کارآیی اجرایی این دستگاه‌ها بسیار محدود باشد. به عبارت دیگر دستگاه‌ها و سازمان‌هایی که از سال‌ها قبل در جهت توسعه و عمران در کشور ایجاد شده‌اند، دستگاه‌هایی نظیر وزارت جهاد سازندگی با سازمان‌های مرتبط اش، وزارت مسکن و شهرسازی، بنیاد مسکن انقلاب

مدیریت شهری
فصلنامه علمی پژوهشی
مدیریت شهری و روستایی
شماره ۶۲ . بهار ۱۴۰۰
Urban managment
No.62 Spring 2021

[Downloaded from ijurm.imo.org.ir on 2026-11-06]

اسلامی، وزارت نیرو و سایر سازمان‌های مشابه هر یک به عللی متفاوت دچار مشکلات قابل توجه گردیده‌اند و علی‌رغم کوشش و تلاش فراوان کمتر موفق به انجام شایسته وظایف اصلی خویش گردیده‌اند. (طالب‌زاده، مهدی، بخشی زاده، حسن ۱۳۸۸، ص ۲۴۳-۲۴۴)

یکی از مشکلات این تحقیق، عدم جمع‌آوری اطلاعات آمار از سوی سازمان‌های متولی حوزه روستایی می‌باشد. از سویی بیشتر حوادث روستایی گزارش نشده و یا جایی ثبت و گردآوری نمی‌گردد. به همین دلیل با بهره‌گیری از دو روش زیر به بررسی آمار حوادث روستایی در سطح کشور می‌پردازیم:

الف) استخراج از آمارهای ثبت شده در سطح شهرها با توجه به موضوع اشاره شده همانند حریق‌های مربوط به مزارع یا جنگل با فرض اینکه مربوط به حوزه روستایی می‌باشد.

ب) بررسی آمارهای پراکنده ارائه شده در پروژه‌های مطالعاتی که در حوزه روستایی صورت پذیرفته است.

حال با توجه به دو روش بالا به بررسی آمار حوادث روستایی در سطح کشور می‌پردازیم.

الف) بر اساس آخرین آمارهای جمع‌آوری شده در سال‌های ۱۳۷۷ و ۱۳۷۸، مجموع آتش‌سوزی‌ها رخ داده به ترتیب ۳۹۰۷۶ و ۴۳۶۳۹ می‌باشد که ۹۷۱۴ مورد آن مربوط به حریق مراکز زباله (۲۱۳۹)، باغ‌ها (۲۴۹۷)، مزرعه و خرمن (۳۶۶۸) و جنگل (۱۳۶۰) می‌باشد (راضی، عبداللهی، ۱۳۷۷، ص ۱۰-۲۰). این به لحاظ آماری در سال ۱۳۷۷، ۲۵ درصد آمار آتش‌سوزی کشور را شامل می‌گردد. در سال ۱۳۷۸ نیز به لحاظ آماری ۲۸ درصد آتش‌سوزی‌ها در سطح روستاها روی داده است. طبق توزیع فراوانی آمار وقایع آتش‌سوزی رخ داده در سراسر کشور به تفکیک اماکن در سال ۱۳۸۸ جمعاً ۴۳۶۳۹ مورد آتش‌سوزی در کشور رخ داده که ۴۴۲۴ مورد آن مربوط به زباله، ۳۰۰۲ مورد باغ‌ها، ۳۲۶۳ مورد مزرعه و خرمن و ۱۶۴۸ مورد آن مربوط به آتش‌سوزی جنگل می‌باشد که جمعاً ۱۲۴۰۲ مورد مربوط به این چهار مقوله می‌باشد. با قبول فرض از پیش گفته شده بیش از ۲۸ درصد آتش‌سوزی‌ها مربوط به روستاها می‌باشد (راضی، ۱۳۷۸، ص ۱۰-۲۵).

بر اساس مطالعات صورت گرفته از سوی حوزه دهیاری‌های وزارت کشور

در راستای شناسایی مخاطرات روستایی معاونت دهیاری‌های سازمان شهرداری‌ها و دهیاری‌های کشور نسبت به جمع‌آوری شناسه آماری برای ۱۳۰۰۰ دهیاری در سطح کشور نموده است که نتایج حاصل به شرح ذیل می‌باشد:

در بررسی آمار آتش‌سوزی و سایر حوادث در روستاهای کل کشور مطابق جدول شماره ۱- ۴ و ۲-۴- می‌توان عنوان داشت؛ عمده‌ترین حوادث ثبت شده مربوط به سیل و آتش‌سوزی می‌باشد. درواقع تعداد ۱۰۶۵۰ مورد سیل و تعداد ۱۰۵۶۱ مورد آتش‌سوزی در جامعه آماری فوق ثبت شده است. همچنین حوادثی مانند زلزله و سقوط در چاه نیز در رتبه‌های بعدی قرار دارند.

در بررسی میزان خسارات وارده بر اثر حادثه آتش‌سوزی و برحسب انواع کاربری، در مجموع کل ۵۰۲۴۱۴۸۶۹۷۱۴ ریال خسارت به اماکن مختلف در روستاها وارد شده است که دراین میان واحدهای مسکونی با خساراتی معادل ۲۴۰۹۳۶۵۹۹۶۵۰ ریال بالاترین میزان خسارت می‌باشد.

حدود ۲۵ درصد جمعیت دنیا در نواحی مخاطره‌آمیز بلایای طبیعی زندگی می‌کنند. اما آسیب‌پذیرترین مردم فقیرترین آنهاست. تخمین می‌زنند میانگین درآمد یک میلیارد نفر ثروتمندترین مردم سیاره کره زمین ۱۵۰ برابر یک میلیارد نفر فقیرترین مردم دنیاست که ناچارند در قرارگاه‌های ناامن اعم از آلونک‌های شهری و محیط روستایی فوق‌العاده آسیب‌پذیر مستقر شوند (اسمیت کیت، ۱۳۸۲، ص ۴۰-۴۱).

امکانات مدیریت ایمنی روستا

بررسی تعداد پایگاه‌های آتش‌نشانی در سطح کشور نشان‌دهنده تعداد ۲۶۵ پایگاه آتش‌نشانی روستایی است که از این تعداد ۴ پایگاه آتش‌نشانی روستایی شامل سقرچین، داودآباد، خسروآباد و مرتضی‌آباد در حوزه مورد مطالعه روستاهای پیرامون شهرستان تهران وجود دارد.

جدا از کارایی و کیفیت این پایگاه‌ها، تعداد کمی از پایگاه‌ها نسبت به روستاهای جنوبی فاصله موجود با وضع مطلوب را نشان می‌دهد.

همچنین بررسی تعداد خودروهای توزیع شده در حوزه آتش‌نشانی روستایی نشان‌دهنده توزیع ۶۲۱ دستگاه

مدیریت شهری
فصلنامه علمی پژوهشی
مدیریت شهری و روستایی
شماره ۶۲ . بهار ۱۴۰۰
Urban managment
No.62 Spring 2021

[Downloaded from ijurm.imo.org.ir on 2026-11-06]

خـودروی آتش‌نشـانی سـبک در سـطح کشـور بـوده کـه سـهم اسـتان تهـران در آن ۲۸ دسـتگاه خـودرو بـوده، از آنجایـی کـه بهره‌گیـری بهینـه از خودروهـای مذکـور نیازمنـد داشـتن حداقـل ۲ نفـر کاربـر آمـوزش دیـده می‌باشـد عمـلاً در بررسـی میدانـی مشـخص شـد کـه توزیـع ایـن خودروهـا چنـدان کارآمـد نبـوده اسـت.

بـا تشـکیل واحـد مدیریـت روسـتایی بـه نـام دهیـاری وظایـف ۴۷ گانـه‌ای بـه عهـده‌ی دهیـار و دهیـاری گـذارده شـده کـه در ذیـل وظایـف مرتبـط بـا ایمنـی و آتش‌نشـانی کشـور مطابـق اساسـنامه تشـکیلات و سـازمان دهیاری‌هـا مصـوب ۱۳۸۰ ذکـر می‌شـود:

۱- اتخـاذ تدابیـر لازم بـرای حفـظ روسـتا از خطـر سـیل و حریـق در رفـع خطـر از بناهـا و دیوارهـای شکسـته و خطرنـاک واقـع در معابـر و اماکـن عمومـی و تسـطیح چاه‌هـا و چاله‌هـای واقـع در معابـر براسـاس مصوبـات شـورا (بنـد ۳۰ مـاده ۱۰)

۲- همـکاری بـا واحدهـای امدادرسـانی در هنـگام وقـوع حـوادث و سـوانح غیرمترقبـه و بلایـای طبیعـی (بنـد ۳۹ مـاده ۱۰)

یافته‌های توصیفی

بـه منظـور شـناخت وضـع موجـود روسـتا و مشـکلات آن‌هـا در حـوزه ایمنـی و مدیریـت پرسشـنامه بـرای مسـئولین محلـی تهیـه و تنظیـم شـد برمبنـای فرمـول اسـتاندارد (کوکـران) و بـا توجـه بـه تعـداد روسـتاهای اطـراف روسـتاهای شهرسـتان تهـران حجـم جامعـه نمونـه تعییـن گردیـده کـه بـر ایـن اسـاس مشـخص شـد تعـداد ۴۸ پرسشـنامه می‌بایسـت از سـوی مدیـران و مسـؤولین محلـی تکمیـل گـردد. نتایـج بررسـی پیمایـش از مدیـران و مسـئولین محلـی روسـتاهای شهرسـتان تهـران در قالـب آمـار توصیفـی بـه شـرح زیـر می‌باشـد ایـن پرسشـنامه توسـط مسـئولین محلـی پرشـده اسـت و هـدف از آن بررسـی مهمتریـن مخاطـرات و مشـکلات روسـتاها در رابطـه بـا بحـث ایمنـی و مدیریـت بحـران بـوده اسـت بـه همیـن منظـور بـه صـورت هدفمنـد روسـتاهای از شهرسـتان تهـران بـا توجـه بـه جمعیـت، موقعیـت آن‌هـا انتخـاب شـدند و پرسشـنامه وضعیـت ایمنـی و مدیریـت بحـران و مشـکلات در رابطـه بـا آن مـورد پرسـش قـرار گرفتنـد کـه بـه صـورت جـدول و نمـودار نتایـج آن بـرای تک‌تـک گویه‌هـا اینجـا آورده می‌شـود.

جدول شماره ۴: مشخصات عمومی پاسخ‌دهندگان محلی روستاهای شهرستان تهران

متغیر		فراوانی	درصد
جنسیت	مرد	۳۹	۸۱
	زن	۹	۱۹
	جمع	۴۸	۱۰۰
سن	۳۰-۱۸	۶	۱۲,۹
	۴۵-۳۰	۲۶	۵۴,۸۵
	۶۰-۴۵	۱۶	۳۲,۲۵
	جمع	۴۸	۱۲,۹
سمت	شورا	۱۸	۳۸,۷۱
	دهیار	۲۵	۵۱,۶۱
	بخشداری	۵	۹,۶۸
	جمع	۴۸	۱۰۰

مخاطرات روستاها

براسـاس نتایـج پرسشـنامه مهمتریـن مخاطـره کـه روسـتاها بـا آن مواجـه هسـتند سـیل، آتش‌سـوزی و زلزلـه می‌باشـد به‌طـوری جـدول و نمـودار شـماره ۲ نشـان می‌دهـد کـه ۴۵ درصـد از پاسـخ‌دهندگان مهمتریـن مخاطـره روسـتای خـود را سـیل مطـرح کرده‌انـد دومیـن مخاطـره بعـد از سـیل طبـق نظـر پاسـخ‌دهندگان در شهرسـتان تهـران آتش‌سـوزی بـا ۳۲ درصـد و زلزلـه بـا ۲۳ درصـد می‌باشـد.

جدول شماره ۵: مهمترین مخاطره روستاها از نظر پاسخ‌دهندگان در روستاهای شهرستان تهران

مخاطرات	فراوانی	درصد	درصد تجمعی
زلزله	۱۱	22.6	22.6
سیل	۲۲	45.2	67.7
آتش‌سوزی	۱۵	32.3	100.0
کل	۴۸	100.0	31

نظـارت بـر ضوابـط ایمنـی احـداث و بهره‌بـرداری ابنیـه در روسـتاها

نظـارت بـر ایمنـی احـداث و بهره‌بـرداری ابنیـه در روسـتاها براسـاس اظهارنظـر پاسـخ‌دهندگان پرسشـنامه به‌طـور کلـی در شـرایط متوسـط قـرار دارد به‌طـوری کـه ۶۷ درصـد از پاسـخ‌دهندگان بیـان کردنـد کـه کیفیـت نظـارت بـر ابنیـه متوسـط می‌باشـد.

[Downloaded from ijurm.imo.org.ir on 2026-11-06]

جدول شماره ۶: نظارت بر ایمنی احداث و بهره‌برداری ابنیه در روستاها

	فراوانی	درصد	درصد تجمعی
ضعیف	۵	9.7	۹,۷
متوسط	۲۸	58.1	۶۷,۷
خوب	۱۵	32.3	۱۰۰,۰
کل	۴۸	100.0	

اطلاع‌رسانی در حوزه ایمنی و مدیریت بحران از طریق رسانه جمعی

اطلاع‌رسانی در حوزه ایمنی و مدیریت بحران از طریق رسانه جمعی در روستاها براساس اظهارنظر پاسخ‌دهندگان پرسشنامه به‌طور کلی در شرایط متوسط قرار دارد به‌طوری که ۴۵ درصد گزینه خوب، ۳۲ درصد گزینه ضعیف و ۲۲ درصد متوسط را بیان کردند.

جدول شماره ۷: اطلاع‌رسانی در حوزه ایمنی و مدیریت بحران از طریق رسانه جمعی

	فراوانی	درصد	درصد تجمعی
ضعیف	۱۵	۳۲,۳	۳۲,۳
متوسط	۱۱	۲۲,۶	۵۴,۸
خوب	۲۲	۴۵,۲	۱۰۰,۰
کل	۴۸	۱۰۰,۰	

نتایج اولیه پرسشنامه دلفی از کارشناسان و متخصصین

پرسشنامه باز به روش دلفی از مسئولین و متخصصین حوزه ایمنی و مدیریت بحران تهیه و تکمیل شده و در حدود ۳۰ پرسشنامه از متخصصین و مسئولین مختلف در حوزه روستا و ایمنی به‌صورت هدف توزیع و تکمیل شده و نتایج آن در اکسل پردازش و تحلیل شده است. برای تحلیل و پردازش از تحلیل محتوا بهره گرفته شده است تا موضوعات محوری و مهم مورد تأکید در پرسشنامه به‌صورت دقیق و روشن مشخص شود. نتایج پرسشنامه در قالب جداول زیر آورده شده است. مهمترین دلایل انتخاب کارشناسان و متخصصین و مدیران مربوطه عبارت است:

مدیران و کارشناسان تصمیم‌گیرنده و تصمیم‌ساز در سطح ملی فعال در بخش روستایی ۱۵ نفر که ۵۰ درصد از منتخبین را شامل می‌شود مدیران و کارشناسان اجرایی در سطح شهرداری با ۱۱ نفر که ۳۰ درصد از منتخبین را شامل می‌شوند ۴ نفر از صاحب‌نظران و اساتید دانشگاهی و پژوهشگران فعال در این بخش که ۲۰ درصد از این جامعه را شامل می‌شود.

سؤال اول مربوط به اولویت دادن به مرحله مدیریت بحران می‌باشد که اکثراً اولویت را برای مرحله پیش‌بینی و پیشگیری در نظر گرفتند این در حالی است که در سازمان مدیریت بحران رویکرد بیشتر با مقابله می‌باشد و اقدامات پیشبینی و پیشگیری در سطح خیلی کمتری موردتوجه قرار می‌گیرد. بنابراین می‌توان نتیجه گرفت که برای ارتقاء خدمات ایمنی در سطح روستاها بیشتر مرحله پیش‌بینی و پیشگیری را باید در اولویت قرار داد. همان‌طوری که نتایج پرسشنامه نشان می‌دهد ۲۴ بار مرحله پیش‌بینی و پیشگیری تکرار شده است.

جدول شماره ۸: اولویت در مراحل مدیریت بحران در مناطق روستایی شهرستان تهران

ردیف	مراحل	تکرار
۱	آمادگی	۸
۲	پیش‌بینی و پیشگیری	۲۴
۳	مقابله	۷
۴	بازسازی و بازتوانی	۷

دومین سؤال مربوط به الگوی مناسب برای مدیریت ایمنی مناطق روستای شهرستان تهران می‌باشد. پاسخ‌دهندگان معتقدند که الگوی مناسبی در حوزه مدیریت ایمنی در کشور وجود ندارد. مدیریت بحران در سطح کشور به صورت کارگروهی در سطح کشور و استان می‌باشد و درنتیجه در مواقع بحرانی با مشکلات هماهنگی، تصمیم‌گیری در سطوح مدیریتی روبرو می‌باشد و در حوزه ایمنی و آتش‌نشانی مشکلاتی چون عدم تحت پوشش قرار دادن نقاط روستایی بخصوص روستاهای با مسافت دور از مراکز می‌باشد. بنابراین ایجاد مدیریت یکپارچه در حوزه ایمنی شهری و روستایی ضروری به نظر می‌رسد تا نواقصات و خلأهای قانونی و مدیریتی آن رفع شود.

مدیریت شهری
فصلنامه علمی پژوهشی
مدیریت شهری و روستایی
شماره ۶۲ . بهار ۱۴۰۰
Urban managment
No.62 Spring 2021

[Downloaded from ijurm.imo.org.ir on 2026-11-06]

جدول شماره ۹: الگوی مناسب برای مدیریت ایمنی مناطق روستایی شهرستان تهران

ردیف	الگوهای پیشنهادی	تعداد تکرار
۱	مدیریت یکپارچه ایمنی شهر و روستا در سطح منطقه و تقویت مراکز روستایی به نیروهای داوطلب	۹
۲	مدیریت واحد ایمنی در روستاها	۸
۳	مدیریت واحد ایمنی در سطح شهرستان	۷
۴	ساختار سازمانی در سطح شهرستان و آموزش نیروهای داوطلب در مناطق روستایی	۲
۵	مدیریت یکپارچه ایمنی و آتش‌نشانی در سطح استان با مدیریت متمرکز و هماهنگ	۲

الگوی پیشنهادی کارشناسان و متخصصین حوزه‌های مختلف در مورد مدیریت ایمنی و آتش‌نشانی برای روستاها به این صورت است که مدیریت یکپارچه ایمنی به‌صورت کارگروه مرکزی مدیریت یکپارچه ایمنی شهر و روستا زیر نظر شورای عالی مدیریت بحران کشور به‌عنوان مرجع ملی جهت سیاست‌گذاری و پشتیبانی و هدایت و نظارت به‌صورت ستادهای کشوری ایجاد گردد.

نقاط قوت و ضعف مدیریت ایمنی، آتش‌نشانی و مدیریت بحران در شهرستان تهران

عوامل داخلی و خارجی تأثیرگذار بر ایمنی روستاهای شهرستان تهران پس از بررسی اطلاعات مرتبط از قبیل نظرات مسئولان و سایر دست‌اندرکاران مرتبط در این رابطه شناخته شدند و در ماتریس ارزیابی آن قرار گرفتند.

جدول شماره ۱۰: عوامل خارجی مدیریت ایمنی روستاهای شهرستان تهران

	Swot	وزن	رتبه
نقاط قوت...S	وجود سازمان تخصصی مانند آتش‌نشانی و سازمان مدیریت بحران کشور	۰./۲۸۸	۱
	وجود نیروهای متخصصی در حوزه مدیریت ایمنی و بحران	۰/.۰۷۱	۷
	وجود مراکز دانشگاه و تحقیقاتی عالی در حوزه مدیریت ایمنی و بحران	۰./۱۰۴	۴
	علاقه‌مندی بیشتر مردم در حوزه داوطلبی مدیریت بحران و ایمنی	۰/۱۳۶	۲
	حس بالای اعتماد و همکاری در شرایط بحرانی بین مردم و مسئولین	۰/۰۷۸	۶
	وجود امکانات و تجهیزات ارتباطی و رسانه‌ای عمومی	۰/۰۵۱	۸
	وجود قوانین و مقررات کامل در حوزه مدیریت بحران	۰/۱۶۷	۲
	تأسیسات و تجهیزات مناسب در حوزه ایمنی و مدیریت بحران	۰/۱۰۳	۵
ضعف‌ها W			
	محدودیت و موانع قانونی در ارتباط با ارائه خدمات ایمنی شهرها به روستاهای پیرامونی	۰/۲۶۱	۱
	فقدان سیستم مدیریت یکپارچه	۰/۱۸۵	۲
	فقدان اعتبارات و ماشین‌آلات	۰/۱۳۶	۳
	نبود آموزش‌های ایمنی برای شهروندان و گروه‌های داوطلب در مراکز روستایی	۰/۰۲۰	۱۱
	عدم بهره‌گیری از نیروهای مردمی و نهادهای مردمی در مدیریت ایمنی	۰/۰۷۴	۵
	فقدان زیرساخت لازم ایمنی	۰/۰۵۱	۷
	کمبود تجهیزات و امکانات پایگاه‌ها	۰/۰۶۷	۶
	تأخیر در امدادرسانی به خاطر بعد مسافت و پراکندگی روستاها	۰/۰۲۷	۱۰
	تداخل در حوزه مأموریت‌ها و مسئولیت‌های بین شهرداری‌ها و دهیاری‌ها	۰/۰۹۴	۴
	کمبود و ضعف نیروی انسانی متخصص در امداد و نجات	۰/۰۴۷	۸
	نداشتن بانک اطلاعاتی در حوزه مدیریت بحران برای روستاها و شهرها	۰/۰۳۹	۹

[Downloaded from ijurm.imo.org.ir on 2026-11-06]

همان‌طوری که جدول شماره... نشان می‌دهد عوامل داخلی مدیریت ایمنی و بحران در شهرستان تهران در شرایط موجود دارای نقاط قوت و ضعف می‌باشد به‌طوری که ۸ عوامل قوت در مقابل ۱۱ عوامل ضعف مدیریتی در حوزه ایمنی روستاها شناسایی و رتبه‌بندی شده است که در این بین عوامل محدودیت و موانع قانونی به همراه فقدان سیستم مدیریت یکپارچه از مهمترین ضعف‌های مدیریت ایمنی روستای شهرستان تهران شناخته می‌شود و از سوی دیگر وجود نیروها و مراکز علمی و تخصصی در کنار سیستم اداری و تشکیلاتی تخصصی از مهمترین نقاط قوت است که می‌توان اشاره کرد.

جدول شماره ۱۱: عوامل خارجی در حوزه مدیریت ایمنی و بحران در روستاهای شهرستان تهران

	Swot	وزن	رتبه
نقاط فرصت‌ها .o.I	وجود سازمان تخصصی در سطح بین‌المللی	/۰۵۵	۷
	وجود حمایت و کمک‌های بین‌المللی در سطح ایمنی و مخاطرات	۰/۰۷۱	۶
	سازمان‌های و بازوهای اجرای قوی مانند هلال‌احمر و فعالیت دز حوزه ایمنی مخاطرات	۰/۰۹۳	۴
	توجه و اولویت به برنامه‌ها و طرح‌های ایمنی و مدیریت بحران در سطح کشور	۰/۱۴۶	۳
	تشکیل کارگروه‌های ایمنی مدیریت یکپارچه در سطح عالی در کشور	۰/۳۱۲	۱
	وجود نیروهای متخصصی و تحصیل‌کرده دانشگاهی در حوزه ایمنی	۰/۰۸۸	۵
	وجود منابع مالی و انسانی داوطلبانه در حوزه مدیریت بحران و ایمنی	۰/۲۳۴	۲
تهدیدها ...T	ناهماهنگی بین سازمان‌های شهری و روستایی	۰/۲۱۲	۱
	وجود تداخل وظایف و تعدد سازمانی در حوزه ایمنی و مدیریت	۰/۱۵۷	۲
	کمبود منابع مالی	۰/۰۷۶	۷
	کمبود نیروهای آموزش دیده در مناطق روستایی	۰/۰۴۴	۸
	عدم مشارکت مردم و سازمان‌های خصوصی در حوزه مدیریت ایمنی	۰/۰۳۷	۱۱
	ضعف نظارت و مدیریت ایمنی در مناطق روستایی	۰/۰۴۴	۹
	اولویت بودن مناطق شهری بر روستایی در طرح‌های ایمنی	۰/۰۴۲	۱۰
	نداشتن مدیریت واحد در حوزه ایمنی در مناطق روستایی	۰/۱۱۴	۳
	کمبود منابع مالی و تجهیزاتی دهیاری و مناطق روستایی	۰/۰۷۶	۶
	عدم ثبات مدیریت در رأس کارگروه‌های ایمنی در سطوح مختلف	۰/۰۸۸	۵
	نبود سیستم اطلاع‌رسانی و آموزشی در حوزه مدیریت ایمنی روستایی	۰/۱۱۰	۴

همان‌طوری که جدول شماره ۲۸ نشان می‌دهد عوامل داخلی مدیریت ایمنی و بحران در روستاهای شهرستان تهران در شرایط موجود دارای نقاط فرصت و تهدید می‌باشد به‌طوری که ۸ عوامل فرصت در مقابل ۱۱ عوامل تهدید مدیریتی در حوزه ایمنی روستاها شناسایی و رتبه‌بندی شده است که در این بین وجود کارگروه‌های تخصصی در حوزه ایمنی و بحران و همچنین منابع مالی و انسانی داوطلبانه از مهمترین فرصت‌های حوزه مدیریت ایمنی می‌باشند در مقابل ناهماهنگی بین سازمانی در کنار تداخل وظایف بین ارگان‌ها از مهمترین نقاط تهدید حوزه مدیریت ایمنی روستاهای شهرستان تهران شناخته می‌شوند. جدول شماره ۳۲ نشانگر وزن استراتژی‌ها چهارگانه می‌باشد که به‌صورت ماتریس باهم دیگر ارزیابی شدند و درنهایت استراتژی تهاجمی (SO) با توجه اهمیت و تأثیرگذاری خود به‌عنوان استراتژی برتر در جهت مدیریت ایمنی سکونتگاه‌های روستایی شهرستان تهران انتخاب شدند.

مدیریت شهری
فصلنامه علمی پژوهشی
مدیریت شهری و روستایی
شماره ۶۲ . بهار ۱۴۰۰
Urban managment
No.62 Spring 2021

[Downloaded from ijurm.imo.org.ir on 2026-11-06]

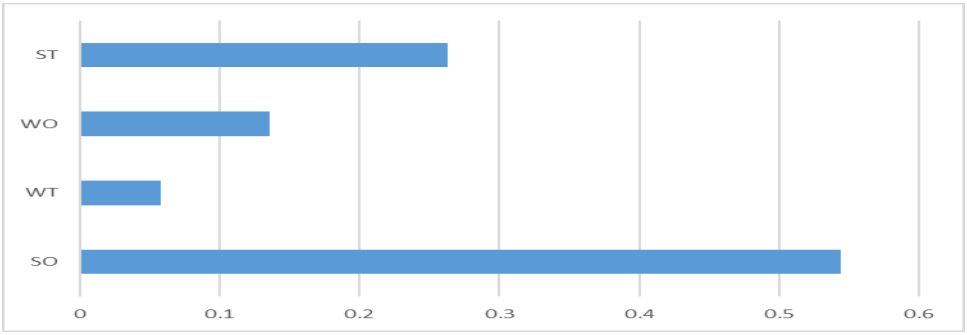
جدول شماره ۱۲: ماتریس عوامل خارجی و داخلی مدیریت ایمنی در روستاهای شهرستان تهران

ماتریس SWOT	نقاط قوت (s)	نقاط ضعف (w)
	۱. وجود سازمان تخصصی مانند آتش‌نشانی و سازمان مدیریت بحران کشور ۲. وجود نیروهای متخصصی در حوزه مدیریت ایمنی و بحران ۳. وجود مراکز دانشگاه و تحقیقاتی عالی در حوزه مدیریت ایمنی و بحران ۴. علاقه‌مندی بیشتر مردم در حوزه داوطلبی مدیریت بحران و ایمنی ۵. حس بالای اعتماد و همکاری در شرایط بحرانی بین مردم و مسئولین ۶. وجود امکانات و تجهیزات ارتباطی و رسانه‌ای عمومی ۷. وجود قوانین و مقررات کامل در حوزه مدیریت بحران ۸. تأسیسات و تجهیزات مناسب در حوزه ایمنی و مدیریت بحران	۱. وجود تداخل وظایف و تعدد سازمانی در حوزه ایمنی و مدیریت ۲. کمبود منابع مالی ۳. کمبود نیروی‌های آموزش دیده در مناطق روستایی ۴. عدم مشارکت مردم و سازمان‌های خصوصی در حوزه مدیریت ایمنی ۵. ضعف نظارت و مدیریت ایمنی در مناطق روستایی ۶. اولویت بودن مناطق شهری بر روستایی در طرح‌های ایمنی ۷. نداشتن مدیریت واحد در حوزه ایمنی در مناطق روستایی ۸. کمبود منابع مالی و تجهیزاتی دهیاری و مناطق روستایی ۹. عدم ثبات مدیریت در رأس کارگروه‌های ایمنی در سطوح مختلف ۱۰. نبود سیستم اطلاع‌رسانی و آموزشی در حوزه مدیریت ایمنی روستایی
(O) ۱. وجود سازمان تخصصی در سطح بین‌المللی ۲. وجود حمایت و کمک‌های بین‌المللی در سطح ایمنی و مخاطرات ۳. سازمان‌های و بازوهای اجرای قوی مانند هلال‌احمر و فعالیت دز حوزه ایمنی مخاطرات ۴. توجه و اولویت به برنامه‌ها و طرح‌های ایمنی و مدیریت بحران در سطح کشور ۵. تشکیل کارگروه‌های ایمنی مدیریت یکپارچه در سطح عالی در کشور ۶. وجود نیروهای متخصصی و تحصیل‌کرده دانشگاهی در حوزه ایمنی ۷. وجود منابع مالی و انسانی داوطلبانه در حوزه مدیریت بحران و ایمنی	**راهبردهای رقابتی/تهاجمی (SO)** ۱. تقویت سازمان‌های استانی و شهرستانی با بهره‌گیری از ساختار سازمانی در سطح بین‌المللی و کشور ۲. ایجاد کارگروه‌های تخصصی و علمی در حوزه پیشگیری و پیش‌بینی مخاطرات و بحران در نواحی روستایی ۳. واگذاری امور مدیریت ایمنی به بخش خصوصی و مردمی در مراکز روستایی ۴. جذب و آموزش گروه‌های مردمی در حوزه ایمنی و بحران در مراکز روستایی در جهت کاهش هزینه‌ها و عملکرد بهتر ۵. ایجاد مدیریت یکپارچه ایمنی در سکونتگاه‌های روستایی	**راهبردهای بازنگری (WO)** • کاهش ناهماهنگی‌ها با ایجاد ساختار سازمانی در سطح استانی و شهرستان با عضویت همه سازمان‌ها • تعیین وظایف و اختیارات سازمان عضو در ساختار کارگروه ایمنی و مدیریت یکپارچه • جذب نیروی مردمی و بخش خصوصی در حوزه ایمنی و نظارت بیشتر برساخت‌وساز و ایمنی در مراکز روستایی • تقویت مراکز ایمنی و دهیاری به امکانات و تجهیزات ایمنی و بحران در مراکز روستایی • ایجاد ساختار مناسب اطلاع‌رسانی و آموزش در بخش ایمنی در مراکز روستایی
تهدیدها (T) ۱. ناهماهنگی بین سازمان‌های شهری و روستایی ۲. وجود تداخل وظایف و تعدد سازمانی در حوزه ایمنی و مدیریت ۳. کمبود منابع مالی ۴. کمبود نیروی‌های آموزش دیده در مناطق روستایی ۵. عدم مشارکت مردم و سازمان‌های خصوصی در حوزه مدیریت ایمنی ۶. ضعف نظارت و مدیریت ایمنی در مناطق روستایی ۷. اولویت بودن مناطق شهری بر روستایی در طرح‌های ایمنی ۸. نداشتن مدیریت واحد در حوزه ایمنی در مناطق روستایی ۹. کمبود منابع مالی و تجهیزاتی دهیاری و مناطق روستایی ۱۰. عدم ثبات مدیریت در رأس کارگروه‌های ایمنی در سطوح مختلف ۱۱. نبود سیستم اطلاع‌رسانی و آموزشی در حوزه مدیریت ایمنی روستایی	**راهبرد تنوع (ST)** ۱. ایجاد مدیریت یکپارچه ایمنی در سطح استانی و شهرستانی در جهت کاهش نا هما هنگی ها ۲. استفاده از نیروهای دانشگاه و علمی در جهت آموزش و جذب نیروهای مردمی در حوزه ایمنی مراکز روستایی ۳. یکپارچه در نظر گرفتن شهر و روستاها در طرح‌های ایمنی و بحران در سطح استانی و شهرستانی	**راهبرد تدافعی (WT)** ۱. کاهش ناهماهنگی با ایجاد مدیریت یکپارچه ایمنی در سکونتگاه‌های روستایی ۲. جذب نیروهای بخش خصوصی و داوطلبانه در حوزه ایمنی در جهت افزایش نیروهای آموزش دیده در مراکز روستایی ۳. تأمین امکانات و زیرساخت‌های ایمنی در مراکز روستایی ۴. استفاده از کمک‌های مردمی و بخش‌های داوطلبانه در جهت تأمین منابع مالی

[Downloaded from ijurm.imo.org.ir on 2026-11-06]

جدول شماره ۱۳: وزن نهایی استراتژی‌های در مدل Swot و AHP

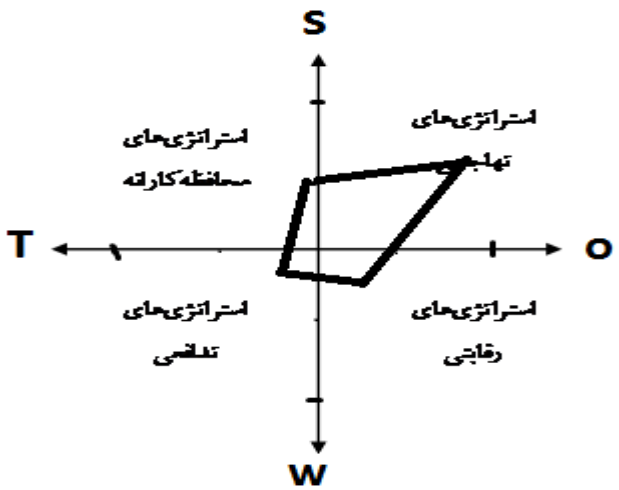
استراتژی‌ها	وزن استراتژی‌ها
SO	۰.۵۴۴
WT	۰.۰۵۸
WO	۰.۱۳۶
ST	۰.۲۶۳

نمودار شماره ۱: وزن نهایی معیارهای اصلی در مدل Swot و AHP

با محاسبه وزن استراتژی چهارگانه سوات در مدل AHP همان‌طوری نمودار و جدول بالا نشان می‌دهد استراتژی منتخب برای برنامه‌ریزی ایمنی سکونتگاه‌های روستای راهبرد تهاجمی می‌باشد این راهبرد با توجه به بالا بودن امتیاز نقاط قوت و فرصت در برنامه‌ریزی نظام سکونتگاهی در سطح شهرستان انتخاب شده است و مهمترین راهبردهای تهاجمی مورد بررسی به شرح زیر می‌باشد.

ماتریس ارزیابی موقعیت و اقدام استراتژیک

راهبردهای رقابتی/تهاجمی (SO)

۱. تقویت سازمان‌های استانی و شهرستانی با بهره‌گیری از ساختار سازمانی در سطح بین‌المللی و کشور
۲. ایجاد کارگروه‌های تخصصی و علمی در حوزه پیشگیری و پیش‌بینی مخاطرات و بحران در نواحی روستایی
۳. واگذاری امور مدیریت ایمنی به بخش خصوصی و مردمی در مراکز روستایی
۴. جذب و آموزش گروه‌های مردمی در حوزه ایمنی و بحران در مراکز روستایی در جهت کاهش هزینه‌ها و عملکرد بهتر
۵. ایجاد مدیریت یکپارچه ایمنی در سکونتگاه‌های روستایی

تحلیل یافته‌ها

استان تهران به مرکزیت شهر تهران، با وسعتی حدود ۱۳۶۸۸ کیلومترمربع می‌باشد. این استان. بر اساس آخرین سرشماری عمومی نفوس و مسکن در آبان ماه ۱۳۹۰ جمعیت استان تهران برابر با ۱۲۱۸۳۳۹۱ نفر می‌باشد. مرکز آن و به علاوه پایتخت ایران، شهر تهران است. ری، شهرستان ورامین، شهرستان دماوند، شهرستان فیروزکوه، شمیرانات، و اسلامشهر از دیگر مراکز جمعیتی مهم استان هستند. استان دارای ۱۵ شهرستان، ۲۶ بخش، ۵۷ دهستان و ۹۷۲ روستا می‌باشد از نظر وضعیت موقعیت نزدیک به ۳۷۱ روستا با حدود ۳۸ درصد کوهستانی، دره‌ای یا تپه‌ای هستند و ۶۱۰ تا روستا حدوداً با ۶۲ درصد در موقعیت دشتی قرار گرفتند بیشترین تمرکز روستاها استان تهران در قسمت جنوبی و در دشت‌ها قرار گرفتند. در بین شهرستان تهران یکی از شهرستان‌های استان تهران است که در مرکز استان تهران قرار دارد. از شمال به شهرستان شمیرانات

مدیریت شهری
فصلنامه علمی پژوهشی
مدیریت شهری و روستایی
شماره ۶۲ . بهار ۱۴۰۰
Urban managment
No.62 Spring 2021

[Downloaded from ijurm.imo.org.ir on 2026-11-06]

و استان البرز، از مشرق به شهرستان دماوند، از جنوب به شهرستان‌های ورامین و ری و اسلامشهر و از مغرب به شهرستان‌های قدس، شهریار و استان البرز محدود می‌شود. مساحت این شهرستان ۱۶۳۳ کیلومترمربع می‌باشد و مرکز آن شهر تهران است. تقسیمات سیاسی استان تهران سه بخش آفتاب- کن- مرکزی می‌باشد و دهستان‌های شهرستان آفتاب- خلازیر- سولقان- سیاهرود می‌باشد. دهستان‌ها آفتاب و خلازیر در مناطق دشتی و در قسمت جنوبی شهرستان قرار گرفته و بیشتر تعداد و روستاهای پرجمعیت را در خود جا داده است و دهستان‌های سولقان در شمال غربی و دهستان سیاهرود که در بخش شمالی شرقی در پهنه کوهستانی شهرستان قرار گرفتند. شهرستان تهران ۸۶ آبادی دارد که از این تعداد ۶۶ آبادی داری سکنه می‌باشد و ۲۰ روستا خالی از سکنه می‌باشد از ۶۶ روستا داری سکنه ۵۵ روستا، دایمی، ۱۱ روستا موسمی می‌باشد. جمعیت روستای شهرستان تهران ۴۳۳۷۴ نفر با ۱۳۶۹۲ خانوار می‌باشد که از تعداد ۲۲۴۳۰ مرد، ۲۰۶۰۶ زن هستند. روستاهای شهرستان تهران از نظر شرایط و موقعیت طبیعی هم بیشتر در شرایط کوهستانی هستند به‌طوری که از ۸۸ روستا شهرستان، ۶۱ روستا با ۶۹ درصد است در حالی که فقط ۲۴ روستا با ۳۱ درصد از روستاها دشتی هستند. از آنجا که با توجه به نتایج و بررسی‌ها انجام شده روستاهای کوهستانی شهرستان تهران با مخاطرات زلزله، سیل، لغزش و غیر بیشتر مواجهه هستند و روستاهای دشتی که در بخش آفتاب قرار گفته‌اند با مخاطرات زمین نشست، زلزله در سطح پایین قرا دارند. بنابراین از یک‌سو هم فاصله روستاهای کوهستانی شهرستان تهران با شهر تهران و مراکز خدمات ایمنی بیشتر می‌باشد و درنتیجه می‌توان گفت که کوهستانی بودن، مسیر ارتباطی نامناسب، فاصله بیشتر روستاهای بخش‌های سولقان و سیاهرود را در مقابل مخاطرات آسیب‌پذیرتر کرده است. در رابطه با تأثیر میزان فاصله روستاها از مراکز شهری و در کاهش ایمنی سکونتگاه‌های روستایی یافته‌های تحقیق نشان می‌دهد که بین فاصله از مراکز شهری و ایمنی مراکز روستایی رابطه معناداری وجود دارد و مقدار ضریب همبستگی در این پژوهش ۰/۶۲۳ بدست آمده است و از آنجایی که مقدار معیار تصمیم ۰،۰۰۲ بدست آمده و کوچک‌ترین از ۰،۰۵ می‌باشد لذا ضریب همبستگی بدست آمده معنادار است. یعنی بین میزان فاصله روستاها از کلانشهر با ایمن بودن روستاها رابطه معناداری وجود دارد.

جدول شماره ۱۴: رابطه همبستگی پیرسون بین فاصله از کلانشهر و ایمن بودن روستاها

Correlations		
		فاصله از شهر
ایمن بودن روستا	Pearson Correlation	**۰/۶۲۳
	(Sig. (۲-tailed	۰/۰۰۲
	N	۳۱
**. Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).		

دوری و نزدیکی به شهر تهران در میزان جمعیت مناطق روستایی بسیار تأثیر میباشد. چون روستاهای شهرستان تهران از اقتصاد و اشتغال بیشتر تحت تأثیر تهران قرار دارند به همین خاطر نقش خوابگاهی و کارگاهی نیز پیدا کرده‌اند. بخش آفتاب در قسمت جنوبی شهرستان تهران از مهمترین کانون‌های تمرکز اشغال، فعالیت سکونتی روستایی شهرستان تهران می‌باشند بنابراین با توجه به شرایط جغرافیایی، دشتی بودن و دسترسی راحت بین محیط کار و سکونت در این مناطق، میزان و تعداد جمعیت بیشتر از سایر مناطق می‌باشد. نتایج مطالعات میدانی و اسنادی نشان می‌دهد که مناطق روستایی در شهرستان تهران با توجه به موقعیت جغرافیایی، تمرکز جمعیت و به نسبت دوری و نزدیکی به تهران از نظر مخاطرات محیطی متفاوت می‌باشند. در همین راستا می‌توان نتیجه گرفت که نزدیکی به تهران و موقعیت جغرافیایی آن‌ها تأثیرات مثبت از نظر ایمنی در این روستاها فراهم کرده است به‌طوری که میزان دسترسی به خدمات ایمنی و رفاهی در این روستاها بیشتر شده و از سویی خدمات‌رسانی سازمان‌ها و نهادهای حوزه ایمنی به این مناطق هم افزایش یافته است. و به عبارتی مطلوب‌تر و راحت‌تر شده است. درنتیجه می‌توان گفت که فرضیه سوم پژوهش هم مورد تأیید قرار می‌گیرد.

الگوی مطلوب روستای ایمن در چشم‌انداز روستاهای شهرستان تهران مبتنی بر ابعاد محیطی، اجتماعی، فرهنگی، مدیریتی و نهادی تحقق‌پذیر است.

امروزه موضوع ایمنی یکی از اساسی‌ترین نیازهای بشر و در واقع بستر زندگی در روستاها را تشکیل می‌دهد. ایمنی را مجموعه اقداماتی دانسته‌اند که برای رفع و یا کاهش خسارات جانی و مالی ناشی از حوادث انجام می‌شود. بنابراین ایجاد یک ساختار منظم سازمانی که مدیریت ایمنی و بحران را در مراکز روستایی در کنار مراکز شهری مدیریت کند لازم و ضروری می‌باشد. در کشور

[Downloaded from ijurm.imo.org.ir on 2026-11-06]

مـا مراکـز و پایگاه‌هـای امـداد و نجـات بیشـتر در مراکـز شـهری اسـتقرار یافتنـد و اولویـت مراکـز شـهری می‌باشـند درنتیجـه میـزان آسـیب‌پذیری روسـتاها در حـوزه ایمنـی و بحـران را بیشـتر کـرده اسـت در حالـی کـه در حـدود ۲۹ درصـد جمعیـت کشـور در نقـاط روسـتایی مسـتقر شـدند. و از آنجـا کـه سـازمان و متولـی خاصـی در حـوزه ایمنـی در روسـتا بـه صـورت واحـد شـکل نگرفتـه اسـت اقدامـات پیشـگیرانه و آمادگـی بـرای مواجهـه بـا مسـائل و مخاطـرات هـم وجـود نـدارد کـه ایـن امـر سـالانه صدمـات زیـادی را بـه مراکـز روسـتایی از نظـر اقتصـادی و عمرانـی وارد می‌کنـد. نتایـج مطالعـات میدانـی و پیمایشـی از مسـئولین و متخصصین حـوزه ایمنـی، دهیـاری و روسـتایی نشـان می‌دهـد کـه اکثـراً روسـتاهای شهرسـتان تهـران بـا وجـود مخاطـرات طبیعـی و انسـانی (سـیل. زلزلـه. آتش‌سـوزی...)، از نظـر خدمـات ایمنـی بـا مشـکلات جـدی روبـرو هسـتند. چـون پایگاه‌هـای ایمنـی و امـداد و نجـات بیشـتر در مراکـز شـهری بخصـوص شـهر تهـران قـرار گرفتـه اسـت. از سـویی ارائـه خدمـات ایمنـی توسـط شـهرداری‌ها بـه مراکـز روسـتایی پیرامونـی مشـکل قانونـی دارد و شـهرداری ملـزم بـه ارائـه خدمـات ایمنـی بـه روسـتاها پیرامونـی نیسـت. همچنیـن بـه دلیـل دوری مسـافت مراکـز روسـتایی نسـبت بـه شـهر تهـران و شـهرهای دیگـر، میـزان سـرعت و دقـت عملیـات امـداد و نجـات در مراکـز روسـتایی بسـیار پاییـن می‌باشـد. درنتیجـه می‌تـوان گفـت کـه الگـوی مدیریـت ایمنـی موجـود بـرای نقـاط روسـتایی مؤثـر نیسـت و ضـروری اسـت کـه الگـوی مناسـب ایمنـی تدویـن شـود تـا مراکـز روسـتایی از خدمـات ایمنـی بـه صـورت مطلـوب برخـوردار باشـند. الگوهـای مختلفـی در سـطح جهـان در حـوزه ایمنـی اسـتفاده می‌شـود کـه اکثـر بـر مشـارکت بخـش خصوصـی و نیروی‌هـای داوطلبانـه در مراکـز روسـتایی تأکیـد دارنـد. الگـوی کـه بتوانـد بـا کمتریـن بروکراسـی اداری و هزینـه مالـی کمتـر، بیشـترین خدمـات ایمنـی را بـرای نقـاط روسـتای فراهـم کنـد تمرکـز ایـن الگـو بایـد بیشـتر بـر پیشـگیری باشـد تـا مقابلـه. تـا بـه کمـک الگـوی پیشـنهادی بتـوان بـه تـاب‌آوری مناطـق روسـتایی در مقابـل مخاطـرات کمـک کـرد. بررسـی نشـان می‌دهـد کـه مشـارکت مردمـی در مواجهـه بـا بحرانهـای روسـتایی نمی‌تواننـد اقدامـات لازم و ضـروری را قبـل از رسـیدن نیـروی حرفـه‌ای انجـام دهنـد. از طرفـی نیروهـای حرفـه‌ای آتش‌نشـانی نیـز در عیـن نیازمنـدی بـه نیروهـای مردمـی، نـه تنهـا در عمـل نتوانسـته‌اند از وجـود آنـان اسـتفاده مناسـب نماینـد بلکـه حضـور آنـان را بـه دلیـل عـدم سـازماندهی لازم، مانـع عملیـات دیده‌انـد. ضـرورت تشـکیل نیـروی داوطلـب و افتخـاری در کشـور کـه مبنـای یاری‌رسـاندن بـه خـود و کمـک بـه دیگـران می‌باشـد، هـر روز بیـش از پیـش احسـاس شـده و در واقـع بـرای هرکـس یـک وظیفـه ملـی و اجتماعـی محسـوب و کلیـه افـراد جامعـه بایـد بـا آمادگـی کامـل، اجرای ایـن اصـل مهـم و حیاتـی را منظـور نظـر داشـته و عمـل نماینـد زیـرا بهنـگام بـروز حـوادث هیـچ فـرد بـا عاطفـه و نوعدوسـتی نمی‌توانـد بـا بی‌تفاوتـی شـاهد نابـودی جـان و مـال انسـان‌ها باشـد، بنابرایـن بـرای هـر شـخص، فراگیـری اصـول و فنـون نجـات و امـداد و آشـنایی بـا مسـائل ایمنـی و آتش‌نشـانی ضـروری اسـت. از آنجـا کـه شهرسـتان تهـران بـا توجـه بـه موقعیـت جغرافیایـی و محیطـی خـود بـا انـواع مخاطـره طبیعـی و انسـانی ماننـد سـیل، زلزلـه، آتش‌سـوزی، تصادفـات جـاده‌ای ... روبـرو هسـتند و سـالانه صدمـات زیادی محتمـل می‌شـوند الگـوی مدیریـت ایمنـی آن بایـد مبتنـی بـا عوامـل محیطـی، اجتماعـی و مدیریتـی و نهـادی باشـد و داری سـاختار منظـم و فعال‌تـر باشـد و اقدامـات پیشـگیرانه و آمادگـی و آمـوزش را در اولویـت برنامه‌هـای خـود قـرار دهـد و لازم ایـن امـر اسـتقرار مدیریـت یکپارچـه در حـوزه ایمنـی شـهر و روسـتا در سـطوح ملـی، منطقـه‌ای و محلـی باشـد. الگـوی مناسـب اسـت کـه تـا خلأهـای قانونـی ارائـه خدمـات ایمنـی، مشـکلات دوری مسـافت بـرای عملیـات، جـذب و آمـوزش نیروی‌هـای داوطلـب تحـت پوشـش قـرار دهـد الگـوی مطلـوب روسـتای ایمـن در شهرسـتان تهـران بایـد ابعـاد محیطـی، اجتماعـی، مدیریـت و نهـادی را در برگیـرد. اولاً چـون موقعیـت جغرافیایـی روسـتاهای شهرسـتان تهـران بیشـتر وضعیـت کوهسـتانی و دشـتی هسـتند کـه هرکـدام از این‌هـا مخاطـرات خـاص خودشـان را دارنـد. دومـا مراکـز روسـتایی شهرسـتان تهـران برخـلاف روسـتاهای دیگـر مناطـق کشـور، مهاجرپذیـر هسـتند و در ایـن روسـتاهای نـوع فعالیـت، اشـتغال و جمعیـت سـاکن هـم متفـاوت هسـتند درنتیجـه بـه لحـاظ اجتماعـی هـم شـرایط متفـاوت را دارنـد. ایـن روسـتاها بـا توجـه بـه مهاجرپذیـر بـودن، خوابگاهـی و کارگاهـی بـودن حالـت روسـتایی خـود را از دسـت دادنـد و از انـواع آسـیب‌های اجتماعـی، معضـلات اجتماعـی ماننـد فقـر، بیـکاری، بی‌هویتـی، اعتیـاد ... رنـج می‌برنـد و از نظـر مدیریتـی و نهـادی هـم می‌تـوان گفـت کـه سـاختار مدیریـت ایمنـی مراکـز سـکونتگاهی کشـور بـه شـکلی بایـد باشـد کـه مراکـز روسـتایی و مناطـق فاقـد تشـکیلات و مدیریـت از خدمـات ایمنـی مطلـوب برخـوردار باشـند. بنابرایـن بـا توجـه بـه مطالعـات میدانـی و نتایـج پرسشـنامه‌ها و تکنیـک دلفـی می‌تـوان نتیجـه گرفـت کـه بهتریـن الگـو بـرای ایمنـی مراکـز روسـتایی اسـتفاده از نیروی‌هـای داوطلـب مردمـی و اسـتقرار پایگاه‌هـای آتش‌نشـانی و امـداد و نجـات در مراکـز روسـتایی بـا در نظـر گرفتـن شـعاع عملکـرد ایـن پایـگاه میباشـد. در شـکل زیـر ویژگی‌هـا الگـوی راهبـردی پیشـنهادی بـرای مدیریـت ایمنـی روسـتا و شـهر ارائـه شـده اسـت.

مدیریت شهری
فصلنامه علمی پژوهشی
مدیریت شهری و روستایی
شماره ۶۲ . بهار ۱۴۰۰
Urban managment
No.62 Spring 2021

[Downloaded from ijurm.imo.org.ir on 2026-11-06]

الگوی روستای ایمن		وضعیت موجود	وضعیت مطلوب
مدیریتی	ساختار	بوروکراتیک – دستوری	غیربورکراتیک و مشارکت محور
	مدیریت	ضعیف، دارای چالش و اختلاف	قوی، هماهنگ و نظام‌مند
	هدف	سازمان محور و جذب حداقلی	مردم محور. جذب حداکثری
	برنامه‌ها	محدود و غیر متنوع	متنوع و همسو با نیازهای روستاها
	وضعیت اطلاع‌رسانی	ضعیف	قوی
	اولویت اصلی	مقابله و حل مشکل	پیشگیری و آموزش
	مدیریت بحران	فقدان مدیریت بحران در روستا	مدیریت بحران یکپارچه شهری و روستایی
	استقرار پایگاه‌ها	نقاط شهری و روستاهای با جمعیت بالا	استقرار پایگاه‌ها با رعایت استاندارد ۱۵ دقیقه در مناطق کوهستانی
	مدیریت پایگاه آتش‌نشانی	سازمانی و بدون تخصص	داوطلبانه و آموزش دیده
	طرح‌ها و برنامه‌ها	کالبدی و فیزیکی	اجتماعی، فرهنگی و فیزیکی
	نیروهای امدادی	سازمانی و رسمی و محدود	داوطلبانه و رسمی
اجتماعی	مهاجرت	زیاد	کم
	تنوع شغلی	کم	زیاد
	حس مسئولیت	کم	زیاد
	مشارکت و همکاری	کم	زیاد
	نظارت اجتماعی	کمتر	بیشتر
محیطی	وضعیت ساخت‌وساز	نا امن و کیفیت پایین	بادوام و استاندارد
	شبکه ارتباطی	نامناسب و بی‌کیفیت	سلسله‌مراتب و باکیفیت
	دسترسی	ضعیف	قوی و چندگانه
	فاصله از گسل	کمتر	بالای ۱۲ کیلومتر از خط گسل
	حریم رودخانه	تخریب و عدم رعایت حریم رودخانه‌ها	حفظ حریم رودخانه و بستر اصلی
	تغییر کاربری از کشاورزی به سکونتی و کارگاهی	شدید	کمتر
	شیب برای ساخت‌وساز	عدم رعایت	کمتر از ۱۵ درصد

نتیجه‌گیری

ایران با واقع شدن برروی کمربند زلزله‌خیز آلپ – هیمالیا متأثر از خصوصیات زمین‌شناسی است و جزئی از مناطق فعال تکتونیکی کره زمین محسوب و از کشورهای با سوانح زیاد می‌باشد. از لحاظ اقلیمی، تنوع و ناهمگونی عوامل و عناصر اقلیمی در ایران اثرات زیست‌محیطی وسیعی را در محیط جغرافیایی کشور دارد. مشکلات ناشی از خصوصیات رودخانه‌ای و حرکات دامنه‌ای، شرایط متفاوت محیطی را در ایران ایجاد کرده که زمینه وقوع بسیاری از بلاهای شناخته شده در آن را فراهم آورده است. شهرستان تهران با توجه به موقعیت قرارگیری خود در البرز جنوبی از نظر مخاطرات محیطی (سیل، زلزله...) جز استان با خطر بالا کشور قرار دارد در حالی این استان با وجود خطر بالا مخاطرات از متراکم‌ترین استان به لحاظ مراکز روستایی و جمعیتی کشور می‌باشد به‌طوری که در محدوده شهرستان تهران ۸۸ روستا قرار گرفته است که شیوه اداره این مناطق در سال‌های اخیر، کاربری مصوب حریم تهران را تحت تأثیر قرار داده است. نتایج بررسی‌های پژوهش نشان می‌دهد اغلب روستا محدوده مورد مطالعه با توجه به موقعیت جغرافیایی، شرایط اجتماعی و زیست‌محیطی خود با مخاطرات بسیاری مواجهه هستند. در کل مخاطرات موجود در مناطق روستایی شهرستان به دو دسته طبیعی مانند سیل، زلزله، لغزش، رانش)، انسانی (مانند مهاجرت، آسیب‌های اجتماعی، فقر، آتش‌سوزی...) زیست‌محیطی (آلودگی هوا، خاک، فاضلاب...) تقسیم می‌شود. وجود این

[Downloaded from ijurm.imo.org.ir on 2026-11-06]

مخاطرات گسترده در این مناطق ضرورت توجه اصولی به مدیریت ایمنی در جهت پایدار این مناطق ضروری است. در حالی که مطالعات میدانی نشان می‌دهد که در مراکز روستایی شهرستان تهران اولاً پایگاه‌های امداد و نجات، آتش‌نشانی و مدیریت بحرانی وجود ندارد در ثانی در صورت داشتن پایگاه آتش‌نشانی این پایگاه عملکرد مناسبی ندارد چون از وجود نیروهای تخصصی و آموزش دیده محروم هستند. نکته قابل ذکر دیگر در حوزه ایمنی مراکز روستایی پیرامون شهرستان تهران این است که روستاهای پیرامون از نظر مدیریت ایمنی و بحران به شهر تهران وابسته هستند و خدمات ایمنی خود را از شهر تهران می‌گیرند در حالی عملاً به دلیل وجود خلأ قانونی در ارائه خدمات ایمنی شهرداری تهران به مناطق روستایی و ناهماهنگی‌ها بین سازمانی و درون‌سازمانی مشکلات حوزه ایمنی را در این مناطق دوچندان کرده است بنابراین با توجه به مصاحبه‌ها و پرسشنامه فقدان مدیریت یکپارچه ایمنی روستا و شهر، خلأهای قانونی و کمبود اعتبارات بخشی ایمنی، اولویت قرار دادن برنامه ایمنی به مقابله، ناهماهنگی بین سازمانی از مهمترین ضعف‌های مدیریت ایمنی روستاهای پیرامون کلانشهر تهران می‌باشد.

بنابراین به‌صورت کلی مشکلات و کاستی‌ها ایمنی در روستاهای شهرستان تهران را اگر بخواهیم خلاصه دسته‌بندی کنیم موارد زیر را می‌توان اشاره کرد.

۱. نبود مدیریت مشخص و واحد برای ارائه خدمات ایمنی به روستاها و سکونت‌های پیرامونی کلانشهرها

۲. ضعف زیرساختارها و تجهیزات ایمنی در شهرها و فقدان امکانات و تجهیزات در روستاها

۳. ناهماهنگی‌های بین سازمانی در ارائه خدمات ایمنی و امداد و نجات

۴. پراکندگی روستا و درنتیجه عدم پوشش ارائه خدمات به صورت کامل

۵. نبود سیستم اطلاع‌رسانی مناسب در حوزه ایمنی و مدیریت بحران در کشور و بخصوص روستاها

۶. کمبود اعتبارات مالی به منظور تجهیز و تقویت پایگاه‌های امداد و نجات و آتش‌نشانی در روستاها

۷. اولویت قرار گرفتن مرحله مقابله با بحران و سانحه نسبت به پیشگیری

۸. عدم توجه به برنامه‌ها و طرح‌های پیشگیرانه در حوزه ایمنی شهرها و روستاها

۹. کارگروهی بودن مدیریت بحران و امداد در کشور و نداشتن مدیریت منسجم و واحد

۱۰. استفاده نکردن از بخش خصوصی و مشارکت‌های مردمی در حوزه ایمنی و امداد و نجات

۱۱. ضعف سیستم آموزشی و جذب نیروی‌های داوطلبانه در حوزه ایمنی و مدیریت بحران

بنابراین درجهت بهبود و ارتقاء ایمنی در روستاهای شهرستان تهران ایمنی مدیریت یکپارچه روستا و شهر با اولویت دادن به مرحله پیشگیری و آمادگی با مشارکت نیروهای داوطلب روستایی می‌تواند الگوی مناسب در حوزه ایمنی ارائه کرد و روستاها را از نظر ایمنی به شرایط پایدار رساند.

منابع و مآخذ

۱. عبداللهی، مجید (۱۳۹۱): مدیریت بحران در نواحی شهری، انتشارات سازمان شهرداری و دهیارهای کشور. تهران
۲. صالحی، اسماعیل (۱۳۸۷)، ویژگی‌های محیطی فضاهای شهری امن، تهران، مرکز مطالعاتی و تحقیقاتی شهرسازی و معماری.
۳. اسمیت کیت (۱۳۸۲) مخاطرات محیطی، ترجمه شاهپور گودرزی و ابراهیم مقیمی. چاپ اول. انتشارات سمت
۴. فریحی فرزانه (۱۳۹۱) تحلیلی بر چالش‌های مدیریت روستایی و نقش آن در عدم توسعه‌یافتگی روستاها. مطالعه موردی: دهستان لیشتر، پایان‌نامه کارشناسی ارشد. دانشگاه زنجان – دانشکده ادبیات و علوم انسانی. استاد راهنما: بهروز محمدی یگانه
۵. مرکز آمار ایران، سرشماری‌های عمومی نفوس و مسکن و شناسنامه آبادی‌ها در سال‌های مختلف.
۶. مرکز آمار ایران، سرشماری نفوس و مسکن، ۱۳۹۰، ۱۳۸۵، ۱۳۷۵
۷. طالب، مهدی و بخشی زاده، حسن (۱۳۸۸) سازمان‌های متولی توسعه روستایی در ایران، پیوند مهر، ۱۳۸
۸. سرشماری عمومی نفوس و مسکن، ۱۳۳۵، مرکز آمار ایران، تهران.
۹. سرشماری عمومی نفوس و مسکن، ۱۳۴۵، مرکز آمار ایران، تهران.
۱۰. سرشماری عمومی نفوس و مسکن، ۱۳۵۵، مرکز آمار ایران، تهران.
۱۱. سرشماری عمومی نفوس و مسکن، ۱۳۶۵، مرکز آمار ایران، تهران.
۱۲. سرشماری عمومی نفوس و مسکن، ۱۳۷۵، مرکز آمار ایران، تهران.
۱۳. سرشماری عمومی نفوس و مسکن، ۱۳۸۵، مرکز آمار ایران، تهران.
۱۴. سرشماری عمومی نفوس و مسکن، ۱۳۹۰، مرکز آمار ایران، تهران.

مدیریت شهری
فصلنامه علمی پژوهشی
مدیریت شهری و روستایی
شماره ۶۲ . بهار ۱۴۰۰
Urban managment
No.62 Spring 2021

[Downloaded from ijurm.imo.org.ir on 2026-11-06]

مدیریت شهری
فصلنامه علمی پژوهشی
مدیریت شهری و روستایی
شماره ۶۲ . بهار ۱۴۰۰
Urban managment
No.62 Spring 2021

[Downloaded from ijurm.imo.org.ir on 2026-11-06]

مدیریت شهری
فصلنامه علمی پژوهشی
مدیریت شهری و روستایی
شماره ۶۲ . بهار ۱۴۰۰
Urban managment
No.62 Spring 2021

[Downloaded from ijurm.imo.org.ir on 2026-11-06]